

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur,
trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

En väv av former -

En redogörelse över förvandlingen av Krokshallstorget från parkering till torg

Weaving with shapes

av Rebecca Wårfors

Självständigt arbete • 15 hp

Trädgårdsingenjör:design - kandidatprogram

Alnarp • 2016

En väv av former -

En redogörelse över förvandlingen av Krokshallstorget från parkering till torg

Weaving with shapes

av Rebecca Wårfors

Handledare: Karl Lövrie, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Arne Nordius, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör:design - kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Analys, process, yta, plats, rum, genus loci, form, Borås, Krokshallstorget.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

SAMMANFATTNING

Mitt arbete syftar till att skapa ett gestaltningsförslag för en nyanläggning av Krokshallstorget i staden Borås. Det har varit viktigt för mig att ge mig själv tid att analysera platsen grundligt och att noga följa min egen arbetsprocess, vilket tydligt framgår i mitt arbete. Att få möjlighet att botanisera bland olika analysmetoder har varit spännande och jag har gett mig och läsaren utrymme att lära känna platsen på djupet. Krokshallstorgets problematik förde mig vidare in på teorier om platser, rumsligheter och fenomenet Genus Loci (platsens 'själ' eller dess dolda mening). Min bild av torget idag är att det saknar identitet vilket gör att man upplever det som ett icke-rum, i stort behov av förändring. Vad det innebär att förändra ett "space" till ett "place" har varit en central strävan genom hela detta arbete. Att utröna vad som är en plats dolda mening har varit en spännande resa, som lett mig in i olika formalistiska undersökningar. Hela skapandeprocessen har varit problembaserad, där sökandet efter svar på platsens möjligheter har varit min motor. Resultatet av min analys av platsen resulterade i en gestaltning där rumsskapande och öppenhet har balanserats, rörelse och flöde har främjats och åkanten har lyfts fram. Centrala element på det nya Krokshallstorget är vidare sittplatser vid ån, en servering som tydligt skapar en rumslighet och gröna ytor där möten är möjliga.

ABSTRACT

The aim of this project is to create a new design for Krokshallstorget in the city of Borås. The thorough analysis of the site was an essential tool for the working procedure and as such is presented alongside the latter. Not only was the possibility to explore and utilise different methods of analysis an exciting experiment but it also offers the reader as well as the author an excellent opportunity to deeply understand the site. I conducted my research based upon the site-specific challenges and as a result I found myself wandering within the theories about space, room and the phenomenon Genus Loci. My impression of the site was that of an empty space with little or no feeling of room, in a great need of transformation. The notion of transforming a space to a place has been an aspiration throughout the whole project. To identify and define the hidden meaning of a space has been an exciting and interesting trip which took me to different formalistic paths of thought. The whole process has been problem-based, where the search for space's potential has been my driving force. The result of the analysis urged a design where balance between an open place and a feeling of room has a key role. Movement and flow are as important elements as is the riverbank. Central elements in the new design of Krokshallstorget are appealing sitting spots, physical and conceptual closeness to the river, a restaurant / cafe that creates a nice atmosphere and green areas where people enjoy to meet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ETT AVSTAMP FÖR SKAPANDET - BAKGRUND/SYFTE/MÅL.....5

VALET - METOD/MATERIAL/AVGRÄNSNINGAR.....6

ORIENTERING.....7

NULÄGESPLAN.....9

SÖKANDET EFTER FORMER - ANALYS.....10

EN PLATS - TEORI.....22

ATT FINNA FORMER - KONCEPT ELLER INSPIRATION.....25

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMER - GESTALTNING.....31

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMER - DISKUSSION.....36

ETT SISTA PENSELDRAG.....41

REFERENSER.....42

ETT AVSTAMP FÖR SKAPANDET

BAKGRUND/SYFTE/MÅL

I den gamla handelsstaden Borås i Västergötland finner vi Krokshallstorget, en yta med formen av en rektangel, belägen med ena långsidan mot ån Viskan. Då jag idag besöker platsen upplever jag den som något av en icke-plats, ett bortglömt mellanrum, där den enda funktionen är parkering för bilar och ett gatukök. Tomterna runt torget skall bebyggas med nya lägenheter och ytan kommer att vara en del av ett gångstråk längs ån. Då bebyggelsen runt torget kommer att förtätas och få en förändring i form av bostadshus i större skala än vad som finns kring platsen idag, är behovet av ett grönt rum, "en lunga" i denna del av Borås stort. Bara några hundra meter bort ligger resecentrum med tåg- och busstation och på andra sidan ån finner vi stadskärnan med sitt klassiska rutnät. Kring torget finns flertalet historiska byggnader, både industrier och bostadshus. Det finns även flera större och mindre träd av olika slag på platsen. Krokshallstorget är alltså inte bara en centralt belägen plats i Borås, det är även en yta med stor potential och med en spännande historia.

Det jag ser som det största problemet med platsen är att den idag saknar en egen identitet. Den enda funktionen är bilparkering, vilket skapar en sorglig känsla och platsen är inte inbjudande på något sätt. Jag vill förvandla denna yta till ett ställe dit man vill gå, sitta, röra sig eller bara ta en tur igenom. Det jag talar om brukar inom arkitekturteori kallas för att göra om ett 'space' till ett 'place', att förvandla en yta till en plats. Mitt mål är inte att finna några universella svar på vad som utgör en plats eller ett rum utan snarare att följa min egen process när jag själv arbetar med dessa frågor.

Jag har valt att gå praktiskt till väga och kommer redovisa min analys genom skisser i form av bildserier. I mitt arbete vill jag luta mig mot relevanta teorier men planerar att låta analysen ta lika stor plats i underlaget till förslaget. Jag tycker att jag personligen når längre och finner bättre lösningar om jag arbetar med skisser och tabeller. Det är något visst med att svart på vitt se hur former och strukturer växer, krymper och förändras, för att till slut nå fram till en slutgiltig gestaltning. Målet är att genom en analys finna former av både levande och hårdgjorda material, som förändrar platsen från ett 'space' till ett 'place'.

Jag vill att detta arbete skall efterlikna verkligheten i så stor utsträckning som möjligt, där Borås stad är projektets uppdragsgivare. Vidare vill jag ta tillfället i akt att utveckla min egen analys- och gestaltningsförmåga.

VALET METOD/MATERIAL/AVGRÄNSNINGAR

När jag studerar platsen utgår jag från en LCA-analys, Landscape Character Assessment (NEDEFRA 2014). I en LCA-analys studeras platsens topografi, flora och fauna, platsens funktion, besökarens intryck i form av syn- hörsel- lukt- och känselintryck, kulturella associationer till platsen samt platsens historia (NEDEFRA 2014). Jag uppskattar denna analys just för att den har en tydlig struktur och ett pragmatiskt tillvägagångssätt. Vidare belyser den vikten av platsens kontext, vilket jag tycker många gånger saknas i andra analyser.

För att inte gå miste om platsens estetiska värden utökar jag analysen med frågor kring platsens former; så som platsens gränser, trösklar, rumsskapande faktorer och karaktär. Vidare lägger jag till frågor om hur ljuset påverkar platsen, utsikter och vyer, vilka färger och former som går att finna i byggnaderna kring platsen och till sist hur platsen möter sin omgivning. Det står dock klart att jag behöver tillföra ytterligare en analysmetod, som tar upp former och karaktärer på platsen.

Då man följer sin egen process står det klart att skapandet sker hela tiden, medvetet eller omedvetet och att det inte följer en rak linje mot ett absolut mål, det är två steg fram och ett tillbaka. Då det kommer till redovisningen av mina tankar märks detta i svårigheten att skapa tydlighet. Jag väljer att redovisa analysen efter dess egen uppbyggnad och som jag tycker är enklast och tydligast.

I analysfasen studeras en del litteratur i form av historiska dokument likväl som fakta om platsens förutsättningar mm. Det är alltså i viss mån en litteraturstudie men merparten är en studie om former och hur de kommer att verka och påverka en plats. Arbetet redovisas i form av en platsanalys innehållande text, skisser, tabeller och fotografier samt ett slutgiltigt förslag i form av en illustration med skisser och sektioner. Till sist redovisar jag, i en förklarande text och diskussion hur jag har valt att gestalta platsen och varför. De val jag har gjort härledes i denna text till den analys och de teorier som jag tidigare har redogjort för. De planer som finns för torget från kommunens sida kommer jag att se som en inspiration och ett ramverk för mitt arbete.

Då tiden är knapp kommer jag i detta arbete inte att redovisa planterings- eller skötselplaner eller någon budget. Jag avgränsar vidare mitt projekt till en specifik plats med dess specifika förutsättningar. Krokshallstorget area utgör platsens fysiska avgränsning, i analysen tänker jag dock in staden i sin helhet och den kontext som platsen är en del av. Jag låter min process få styra den slutgiltiga formen på mitt arbete.

ORIENTERING

fig. 1

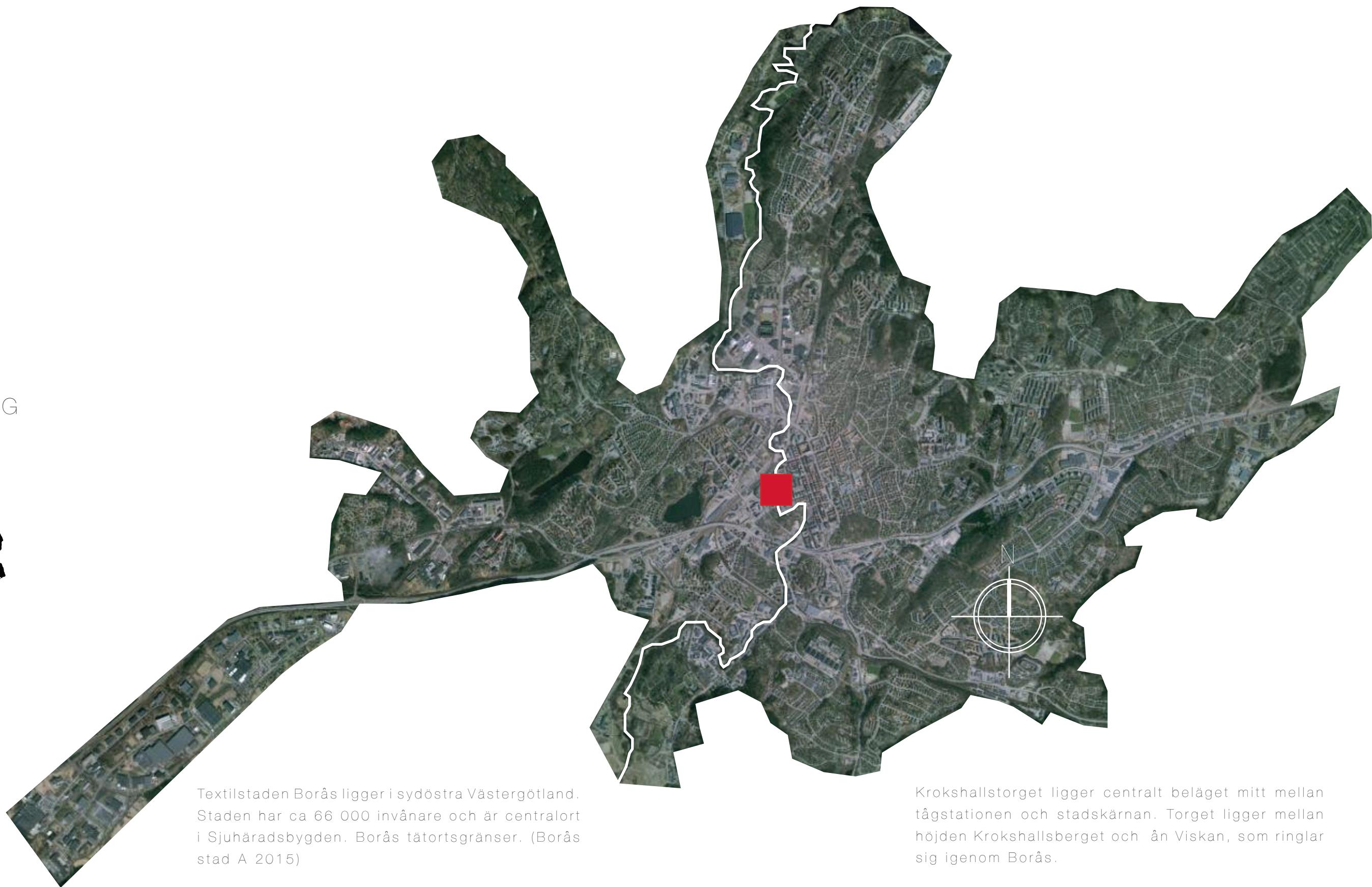

fig. 2

Textilstaden Borås ligger i sydöstra Västergötland. Staden har ca 66 000 invånare och är centralort i Sjuhäradsbygden. Borås tätortsgränser. (Borås stad A 2015)

Krokshallstorget ligger centralt beläget mitt mellan tågstationen och stadskärnan. Torget ligger mellan höjden Krokshallsberget och ån Viskan, som ringlar sig igenom Borås.

ORIENTERING

Området kring Krokshallstorget ingår i planerna för en stor utökning av bostäder i centrum. Torget kommer vara en del av ett större område där boende, handel och rekreation skall samspela. Torgets centrala läge ger det tyngd och relevans. Detta är en av stadens viktiga entréer (Borås stad B, 2008).

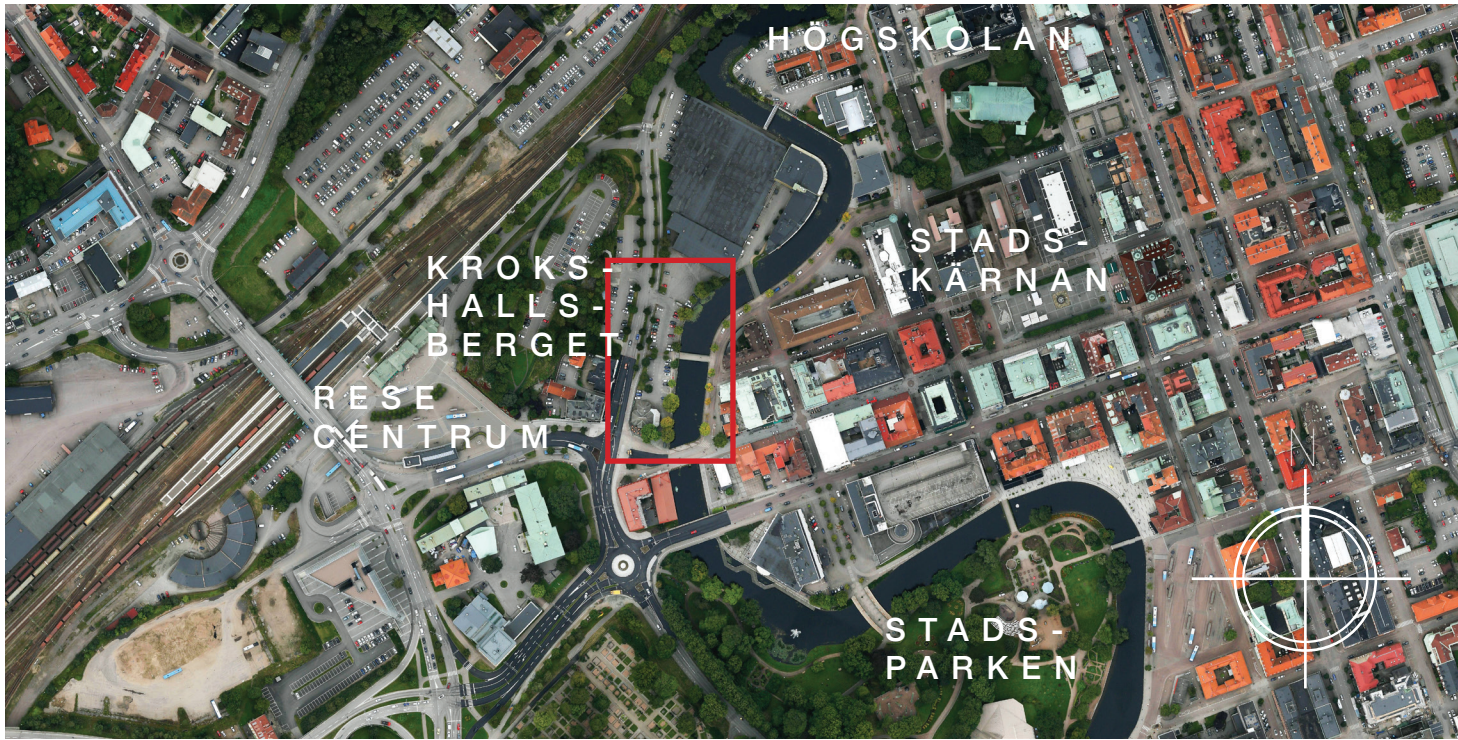

fig. 3

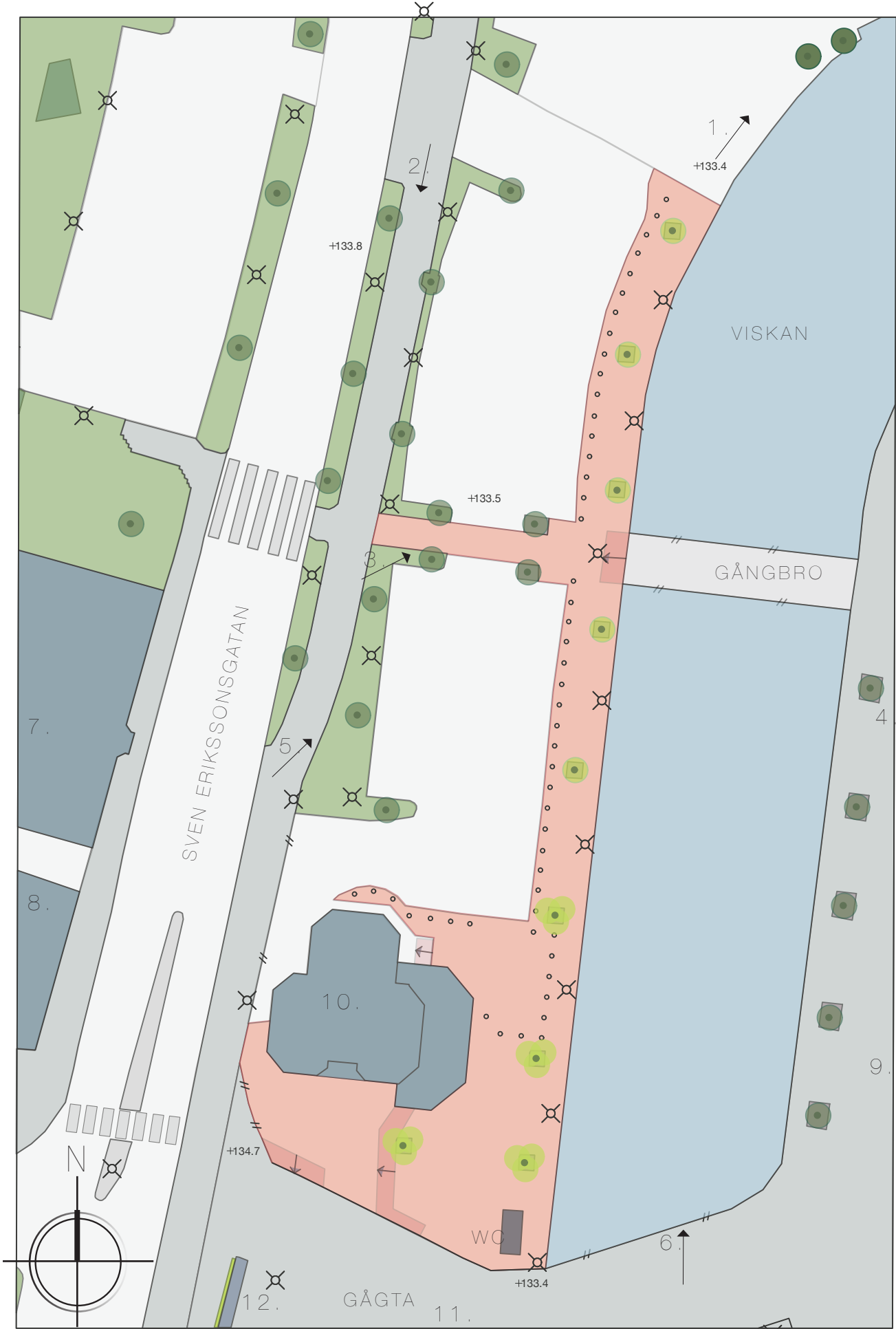

fig. 4

NULÄGESPLAN

FÖRKLARINGAR:

- Ån Viskan
- Gångbro
- Höjdkurva
- Mark matrialgräns
- Bilväg/Asfalt
- Gång/cykelväg
- Övergångsställe
- Gatsten
- Gräsmatta
- Trappa
- WC
- Byggnad
- Stenpelare
- Belysning
- Naverlönnar
(Aser campestre)
- Hästkastanj (gamla)
(Aesculus x hemiacantha)
- Hästkastanj (plant. 1999)
(Aesculus x hemiacantha)
- Träd
- Höjdmarkering

OMGIVANDE BEBYGGELSE:

BILDER TAGNA AV FÖRFATTAREN.

SÖKANDET EFTER FORMER_{ANALYS}

Analysen är som sagt indelad i två olika delar. Här nedan följer en detaljerad redovisning av de båda metoderna. Jag väljer att kalla dessa för Analys 1 och Analys 2, Dessa kommer att redovisas var för sig i form av bild och text.

Analys 1 (sid 11-17).Landscape Character Assessments

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

- Definiera ditt tillvägagångssätt och ditt syfte. Vilket är ditt område? Vad är det för skala? Hur detaljerat skall arbetet vara och vad har du för resurser?
- Samla in information, sammanställ den och analysera dina data och dokument. Intervjua personer med relevant koppling till platsen.
- Utför ett fältbesök, gör tester, fördjupa din kunskap om platsen. Undersök platsens estetik, känsla och kvalitéer i landskapet?
- Klassificera, rita kartor och beskriv landskapet, vad finns det för karakteristiska både gällande fysiologiska och sociokulturella fenomen på platsen?

RUBRIKER:

- KOLLEKTIV HISTORIA OCH MINNEN
- FLORA OCH FAUNA
- HUR MARKEN ANVÄNDS IDAG
- TOPOGRAFI
- HUR UPPFATTAR MÄNNISKAN PLATSEN (NEDEFRA 2014).

Analys 2. Fri formanalys. (sid 18-21)

För att finna ett formspråk och en struktur som fungerar på en plats som denna krävs en djupare formanalys, som även inkluderar större strukturer, platsens funktioner och platsens karaktär. Jag har inte valt ut en specifik analysmetod för detta utan istället läst och låtit mig inspireras av Norman K. Booth och Catherine Dee. Jag har hos dem plockat matnyttiga kunskaper och använt dem för att skapa en form- och funktionsanalys som, jag tycker passar platsen. Det känns viktigt att förtydliga att jag tar avstamp i litteraturen, som jag sedan fritt förhåller mig till i analysen (Booth 1983, Dee 2001). De områden som jag har valt att fördjupa mig inom är Platsens gränser, Passager, aktivitetszoner, platsens trösklar, rumsskapande faktorer och mellanrum, uppehållszoner på torget, hur ljuset påverkar platsen och karaktärer på torget och i dess omgivning.

Formanalysen har jag valt att redovisa i bildserier. Den första bilden visar nuläget, sedan följer en serie bilder där jag visar olika försök till förändring, för att till sist landa i en fungerande form. Detta för att visa på min process i sökandet av olika lösningar på de problem/möjligheter som platsen äger.

SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1

KOLLEKTIV HISTORIA OCH MINNEN

KROKSHALLSTORGET I SITT SAMANHANG I BORÅS, UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV.

fig. 5
Stadsplanen efter 1681 års brand, alla gator är lika breda och alla tomter kvadratiska och lika stora (FGN 1979, sid 10).

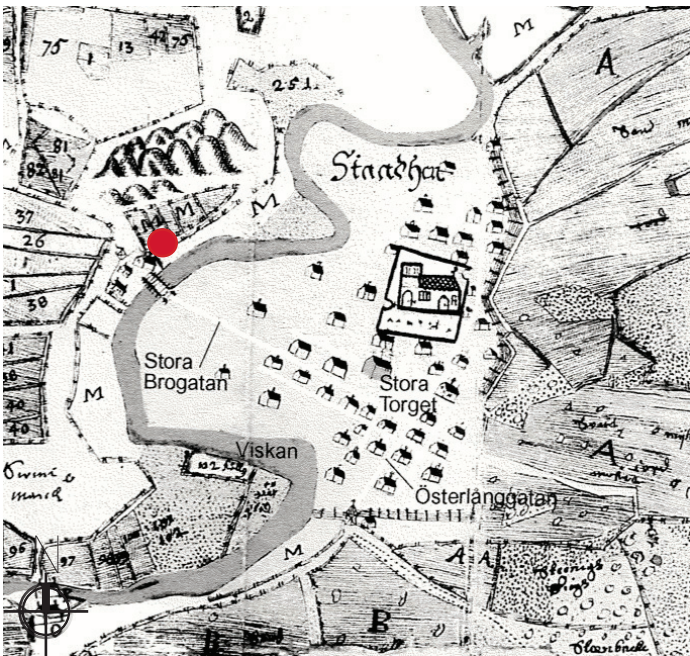

fig. 6
Karta från 1642, Husen är ritade som symboler och gatu- och kvartersgränser saknas (Häggström 2004, sid 14).

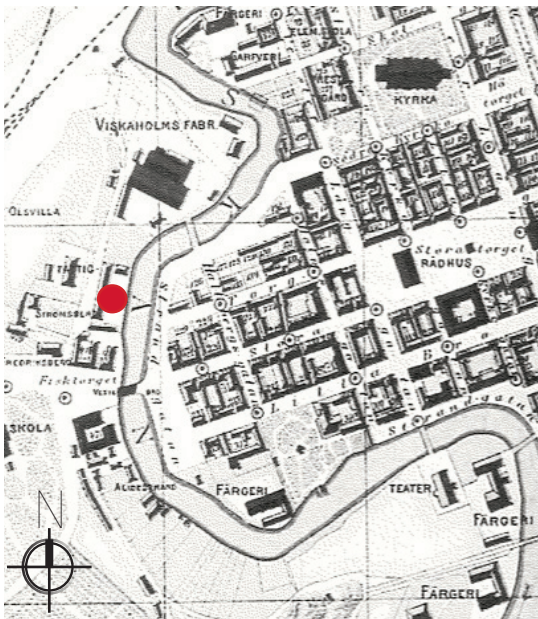

fig. 7
Utsnitt ur 1887 års stadskarta, Här ser man tydligt stadens rutnät (Häggström 2004, sid 41).

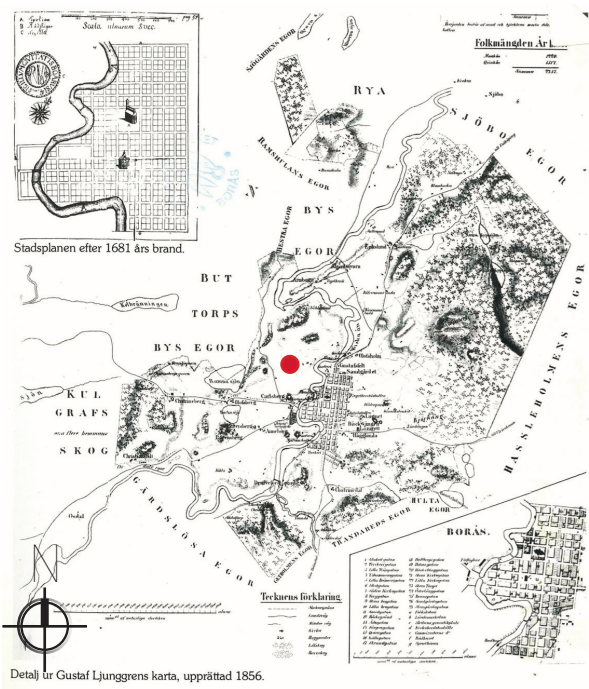

fig. 8
Detaljer ur Gustav Ljunggrens karta, upprättad 1856 (FGN 1979, sid 13).

Nyttillkomna stadsdelar från 1919 till 1950 bildar "årsringar" runt den äldre stadskärnan. Den mörkgrå färgen visar utbredningen av stadens bebyggelse år 1910. Den mellangråa färgen visar tillväxten mellan 1919 och ca 1930. Den ljusaste grå visar 1930 till 1950 (Häggström 2004, sid 97).

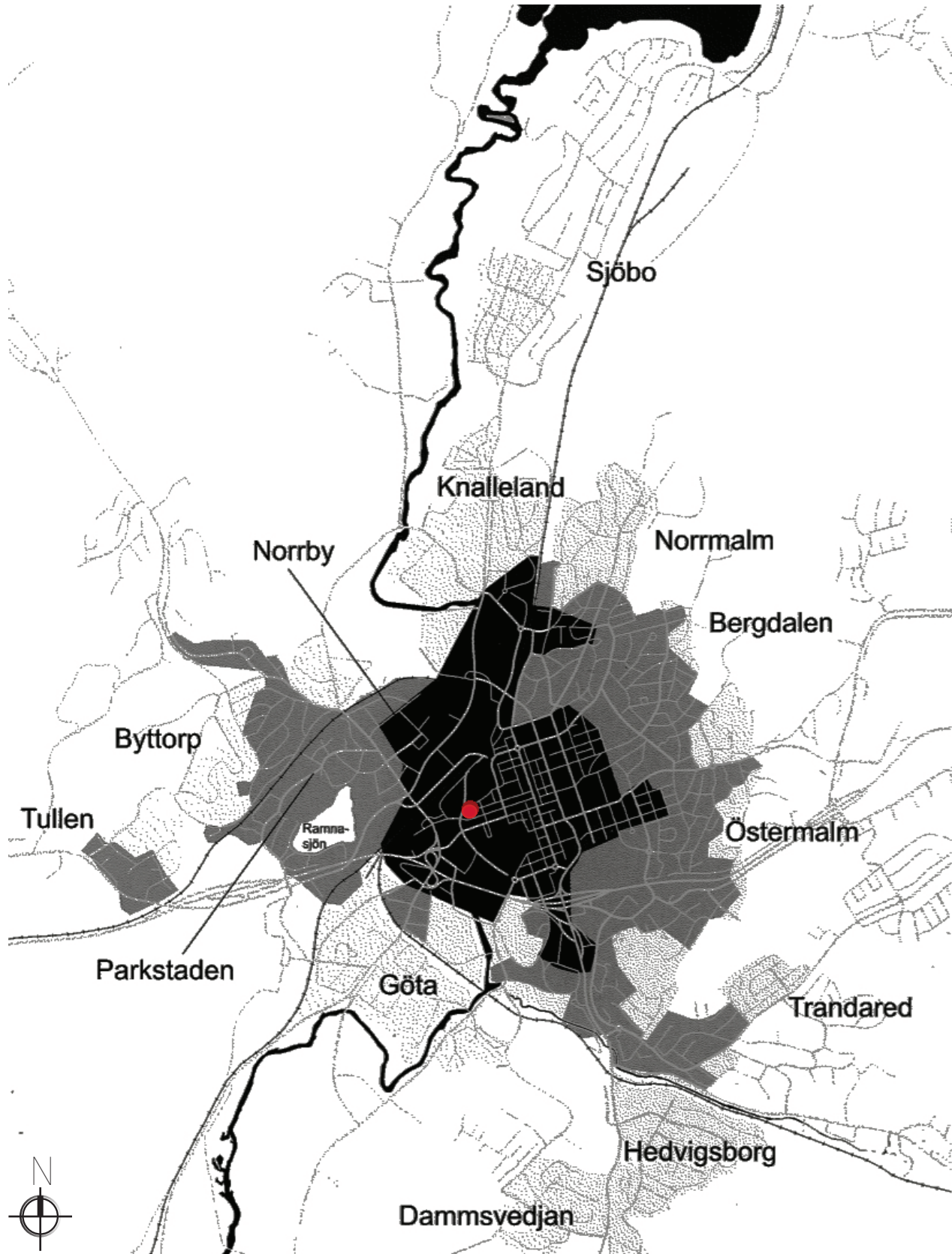

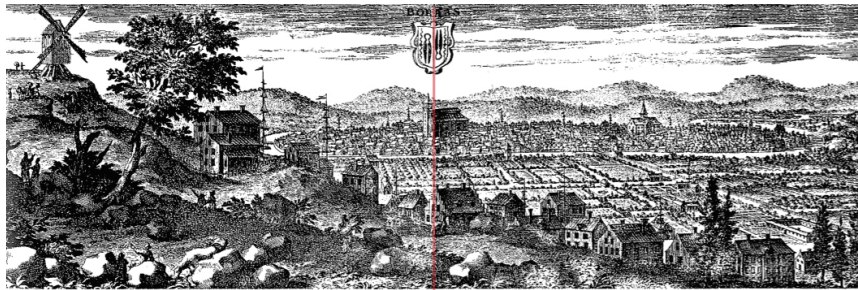
fig. 9

SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1

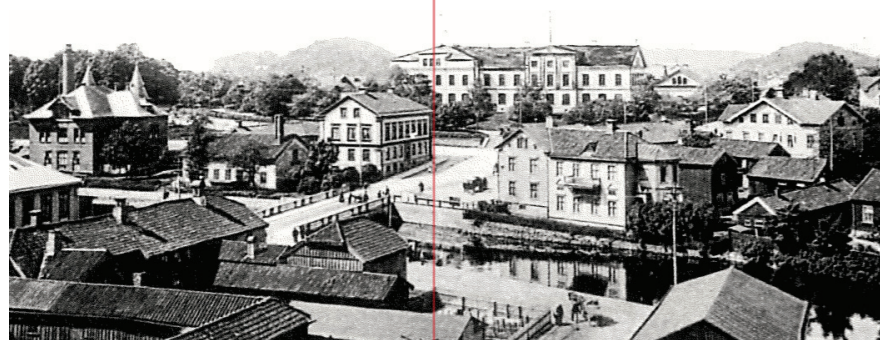
KOLLEKTIV HISTORIA OCH MINNEN

BORÅS STADSBEBYGGELSE UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV

fig, 10

Carl von Linné berättar från sitt besök i Borås 1746: "Borås är en medelmåttigt stor; men en mycket snygg och renlig stad, som här ligger in i landet, omgifwen med en backig, skogfull, klippländt och steril tract. Staden sluttar åt en stilla flod Wiskakallad, som flyter utur Öre-sjö åt söder på västra sidan af staden, med ett godt watten, och till färgerier synnerligen betjänligt. Tio Gator gå längs staden, och älwen så många tvertföre, alla regularie, och vid pass 12 anlar brede; desse vore nu, fast rägneständigt continuerat flere veckor alderles torre"... "Och tomterne tätt inbygde, så at denna stad, som år 1727, emellan den 21, och den 22. Julii helt och hållet afbran, nu tycktes återwunnit sit förra skick. Utan för whar port stod en tunna watten med en granruska för wådeld skull" (Häggström 2004, sid 15).

fig, 11

Trästaden; Borås hade tidigare en tät stadsbyggnad av timrade faluröda stugor i ett våningsplan. Först 1875 fick man bygga trähus i två våningar. Staden har brunnit ner till grunden fyra gånger, 1681, 1727, 1822 och 1827. Vid sekelskiftet 1900 fanns det endast tio stenhus i hela staden (Häggström 2004, sid 14-20).

fig, 12

Borås var en arbetarnas stad. Landsbygden var aldrig långt borta, På bilden ovan odlas potatis mellan husen i stadsdelen Norrby (Häggström 2004, sid 55).

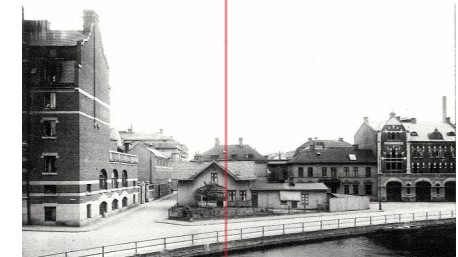
fig, 13

Borås fick sitt första färgeri för ylletyger 1690. Viskans vatten var en förutsättning för den textila industri som skulle komma att bli Borås signum. Kring 1900 pikade verksamheten och många av Sveriges största företag inom branschen hade sin produktion i Borås. Under senare delen av 1900-talet kom svåra tider för industrin och där med staden. Idag har denna utveckling har dock vänt (Häggström 2004, sid 13).

fig, 14

Lördagarna var obligatoriska "torgdagar". Trängsel rådde mellan torgvagnar och "stånds-personernas" varudiskar (Häggström 2004, sid 45).

fig, 15

Stadsbilden förändras tydligt runt sekelskiftet 1900. Skalan på byggnaderna ritas om och trähusen byts ut mot betydligt högre stenhus. Bilden ovan är tagen ca år 1920 (Häggström 2004 sid 49).

fig, 16

Borås befolkning växer drastiskt under åren 1945-1965. Bostäder byggs på löpande band och flera nya funktionsinspirerade stadsdelar tillkommer. Det är först nu man verkligen bygger städer där biltrafiken får en central plats (Häggström 2004, sid 104).

fig, 17

60-talet. I centrum rivs hela kvarter av den befintliga bebyggelsen och ersätts av stora komplex som varuhus och kontor. Dessa kubiska jättar raderar ut äldre kvartersstrukturer och bryter det äldre rutnätsmönstret (Häggström 2004, sid 200).

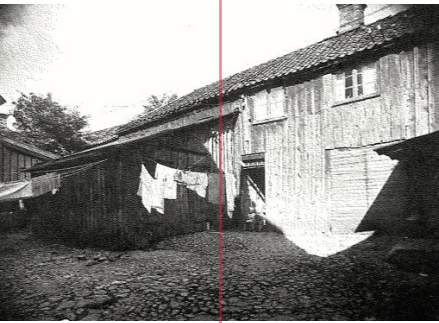
SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1
KOLLEKTIV HISTORIA OCH MINNEN
KROKSHALLSTORGETS HISTORIA

Det gamla fattighuset låg på Krokshallstorget fram till 1903-1904. Byggnaderna blev sedan nödbostäder åt stadens fattigaste familjer och revs på 1930-talet (FGN 1979, sid 115).

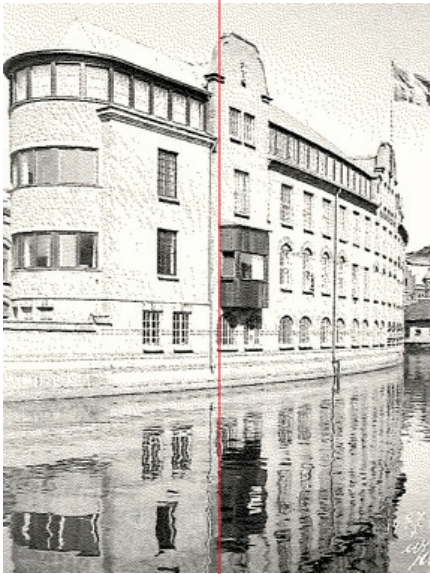

fig, 18

fig, 19

1850-1930...
Viskaholmsbyggnaden, med sin rundade fasad, stod färdig 1914 och har fungerat som kontor och väveri (Häggström 2004, sid 79).

fig, 20

fig, 21

Park Hotell stod färdigt 1930. Byggnaden är en av Borås vackraste jugendbyggnader. (Häggström 2004, sid 84)

fig, 22

1930-1970
Krokshallstorget fungerade som salutorg och marknadsplats. Torgets kaj mot viskan renoverades på 1970-talet och försågs med stenbeklädning (Borås stad B 2015).

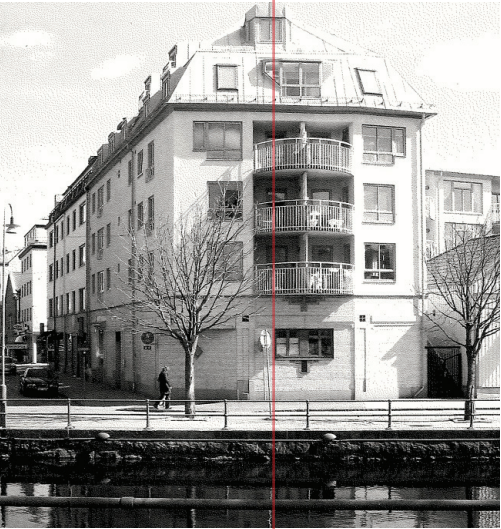

fig, 23

fig, 24

1990-talet
Nya bostäder har byggts i området. Detta bostadshus ligger precis på andra sidan än från torget. (Häggström 2004, sid 156)

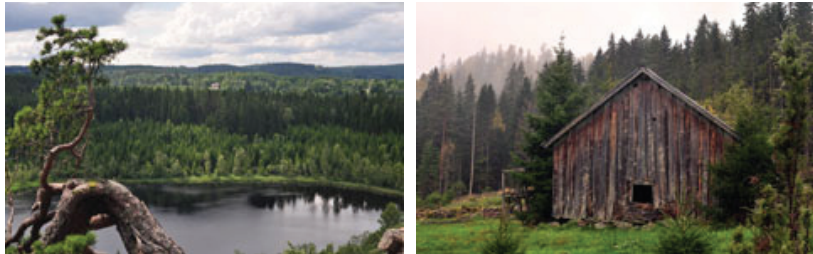
fig, 25

1980-2015
I mitten på 1990-talet byggdes ett gatukök på den södra delen av torget. 1999- byggdes torget om och parkeringsplatser organiserades på ytan. Träd planterades längs med viskan och mot vägen. (Borås stad B 2008)

SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1
ETT AXPLOCK PÅ BORÅS KULTURELL KONTEXT

NÄRHETEN TILL NATUREN

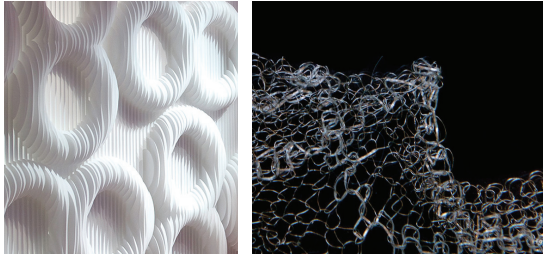

Kring staden finns flertalet naturreservat som möjliggör nära naturupplevelser.

TEXTILSTAD - DÅ SOM NU

Borås är ett textilt center och nordens postordersmetropol med högskola , museum och flera stora företag.

NYBYGGNATION OCH INNOVATION

Det är mer regel än undantag att staden anordnar arkitektur tävlingar vid nyproduktion. Detta leder till spännande och innovativa byggnader i det publika rummet.

BORÅS-KONSTSTADEN!

Runt om i Borås står nära hundra skulpturer och street art festivalen, No limit 2015, som pryder väggarna i staden.

fig 26-37 se referenslista

SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1

ETT AXPLOCK PÅ BORÅS VISSIONER

STADSARKITEKTEN THOMAS ROSSING HAR ORDET

Efter samtal med stadsarkitekten i Borås har kommunens vision om torgets framtid klargjorts. Man vill man att ytan ska göras om till park/torg och att parkeringen helt skall försvinna. De har även efterfrågat aktiviteter på platsen och att den skall försköna området. Jag vill lyssna in kommunen och samtidigt låta min analys av platsen tala. Här följer stadens visioner i form av citat och en funktionsanalys av stadens olika områden.

"Det offentliga rummet skall vändas mot Viskan och vattnet skall bli en kulturbärare för staden. Den strategiska planen för Borås stad lyfter fram som mål för stadens miljöer att Borås skall ha attraktiva miljöer vid stadens entréer. Miljöerna vid Viskan skall vidareutvecklas för boende och rekreation. Fler mötesplatser skall skapas i centrum. Byggnader och allmänna platser i Borås måste präglas av hög kvalitet om en framtida profilering som designstad skall bli trovärdig. "

(Borås stad B 2008, sid 5)

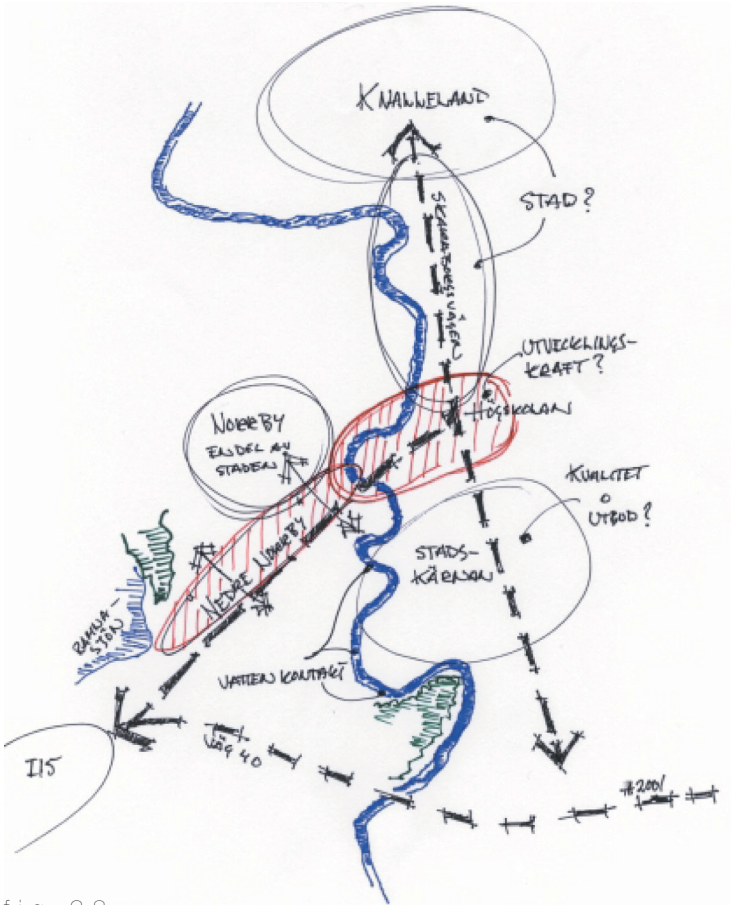

fig 38

Thomas Rossing, stadsarkitekt i Borås, citeras i tidskriften "Så klart Borås". Han talar om vad Borås har varit och vart staden är på väg. "Likt 1940- och 50-talen när Borås var en av de snabbast växande städerna i Sverige har tillväxter återigen tagit fart. Då var Borås en starkt växande handels- och industristad - idag är det ett västsvenskt centrum för textil, design, utveckling och handel. Det textila arvet bär vi med oss med stolthet, men också modet att vara en nyfiken och kreativ stad. Denna kombination har lett till att Borås idag är en attraktiv och levande kommun med allt fler invånare och näringsidkare. I visionen Borås 2025 finns målsättningen att tredubbla antalet invånare i stadskärnan 2012-2025. Det är möjligt genom att förtäta och omvandla områden som redan är bebyggda. Att förtäta en stadskärna är en prosess som måste planeras och utföras innovativt och hållbart för att vara en levande och trygg stad för alla. Målsättningen är att förnya och utveckla staden utan att tappa det textila arvet, vår själ. Det gör vi genom att även arbeta med bevarandet av det gamla, och att vända på staden mot Viskan" Thomas Rossing (Walkin 2015)

SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1

HUR MARKEN ANVÄNDS IDAG/TOPOGRAFI

Geologi

Området väster om Sven Erikssonsgatan utgörs mestadels av berg i dagen eller av ytlig bergyta som sedan, öster om vägen, sluttar ner i Viskan. Den östra sidan av gatan, ned mot ån, domineras av fyllnadsmassor av varierande sammansättning, vilken följs av svämsediment (en blandning av finsand och slit med inslag av växtdelar.) Hela området är stabilt och passar väl till byggnation. Långa bitar av Viskans strandkant har stabiliserats med hjälp av murar och kajkanter. Dessa är byggda och renoverade vid olika tillfällen och därför av olika kvalitet. Längs med Krokshallstorget renoverades kajkanten på 1970-talet och den anses vara mycket stabil. Vidare ligger torget högt ovanför vattennivån, även om vattenståndet skulle vara högt är det ingen risk för översvämning på torget.(Borås stad B, 2008)

Grönområden

Borås är en grön stad med hela 160 gröna mötesplatser. Som besökare eller pendlare är det vid stadens entréer som mötet med Borås äger rum. Att dessa entréer också består av gröna rum är viktigt. Krokshallstorget är just en sådan plats och kommer att spela en betydande roll för området kring centrum och resecentrum. För mig känns det viktigt att en stad som Borås bejakar sina gröna rum och jag ser Krokshallstorget som ett komplement till stadens parker och grönområden. På bilden till höger kan man se Borås gröna områden som streckats i brunt. (Borås stad A, 2015)

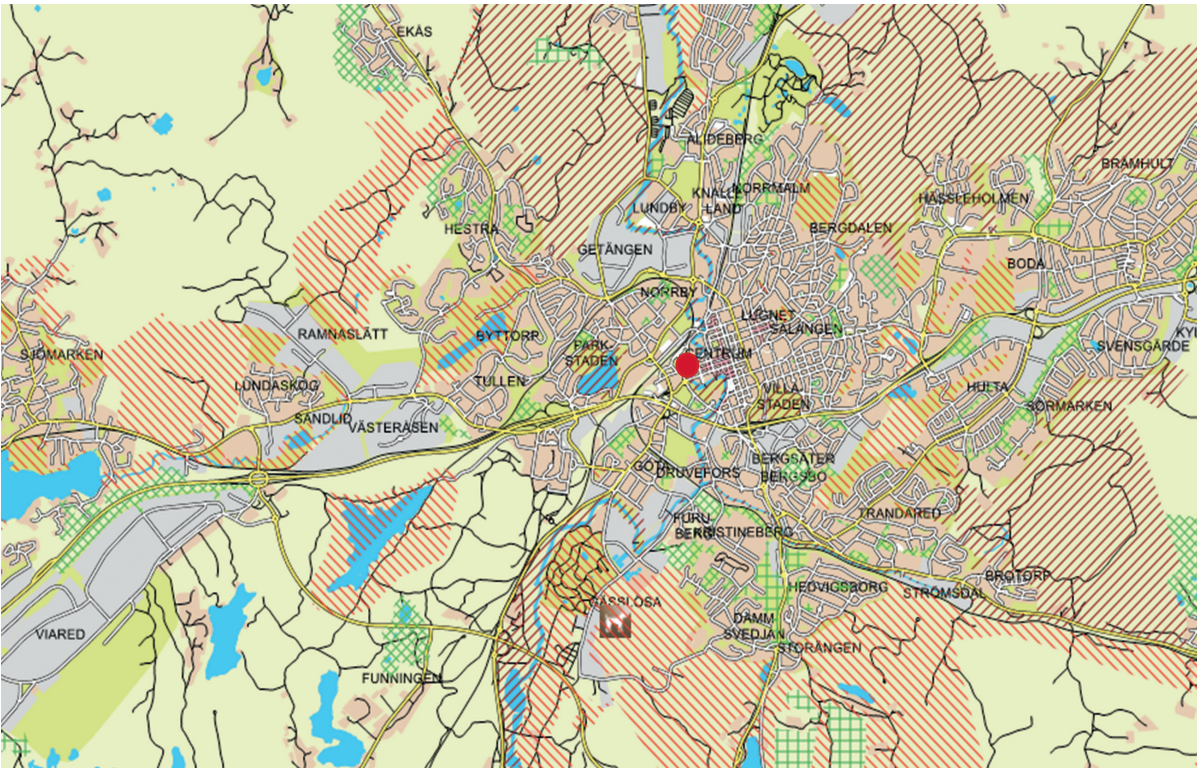

fig. 39

SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 1

FLORA OCH FAUNA/TOPOGRAFI/HUR UPPFATTAR MÄNNISKAN PLATSEN

Borås klimat topografi och växtzon:

Borås ligger på västsidan av det sydsvenska höglandet vilket leder till stora mängder nederbörd. Det är långt till stora vatten, så klimatet kan liknas vid ett inlandsklimat med kalla vintrar och varma somrar. Dock gör sig västkusten ibland påmind då nederbördsområden har en tendens att rulla in från väster. Staden ligger i en svacka med åsar på alla sidor. Temperaturen nere i svackan kan vara flera grader lägre än uppe på åsarna. Vidare leder topografin kring Borås till att molnbankarna ofta dröjer sig kvar över staden. Borås har många gånger vunnit tävlingen Sveriges regnigaste kommun. Sammanfattningsvis är Borås ett regnigt köldhål där man bör räkna med en växtzon så hög som nummer 5.

Genomsnittlig årsnederbörd mellan åren 2010-2015: 1040 mm
Genomsnittlig årstemperatur mellan 2010-2015: 6.4 c
Genomsnittlig temperatur i januari månad mellan 2013-2015: 1.8 c
Genomsnittlig temperatur i juli månad mellan 2013-2015: 17.5 c
Antalet dagar per år med snötäcke mellan 2004-2013: 62 st
Antalet dagar per år med mätbar nederbörd mellan 2004-2013: 191 st
(SMHI, 2015)

Växtmaterialet på torget:

Enligt den utredning som kommunen gjort för platsen finns det inga kända intressen gällande flora eller fauna. Idag står där två olika typer av träd på torget. De mest i ögonfallande är fyra gamla hästkastanjer (*Aesculus x hemiacantha*) som jag kommer låta vara kvar i mitt förslag. Den förändring som kommer göras, görs med tanke på träden och deras behov. 1999 planterades fem stycken nya hästkastanjer på torget längs med ån. De har tagit sig bra och jag har även valt att behålla dessa. Det finns också flertalet naverlönnar (*Acer campestre*), som jag inte valt att bevara. De har inte tagit sig lika bra som kastanjerna och är står i vägen för mina idéer om flöde, riktning och rum (men så långt har vi inte kommit i analysen än). (Borås stad B, 2008)

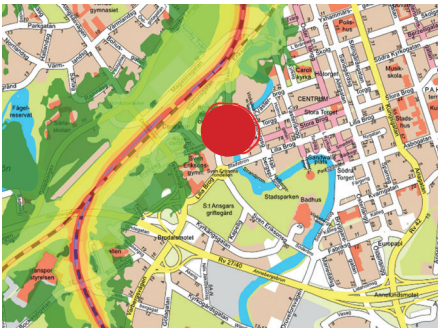

fig. 41

Torget ligger nära både stora vägar och tågspåren men på grund av topografin och byggnader kring platsen är det inte ett problem med höga bullernivåer.

Buller från biltrafiken

fig. 42

Krokshallstorgets topografi:

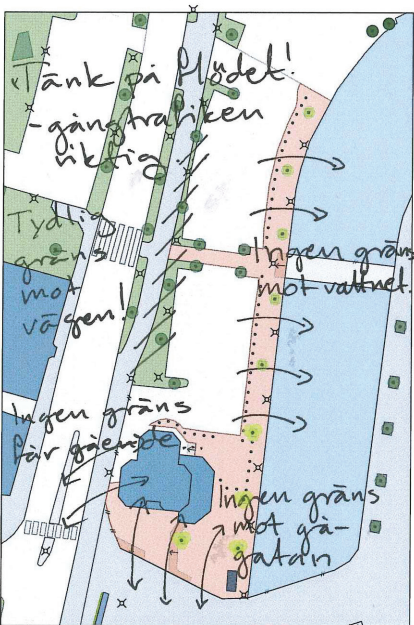
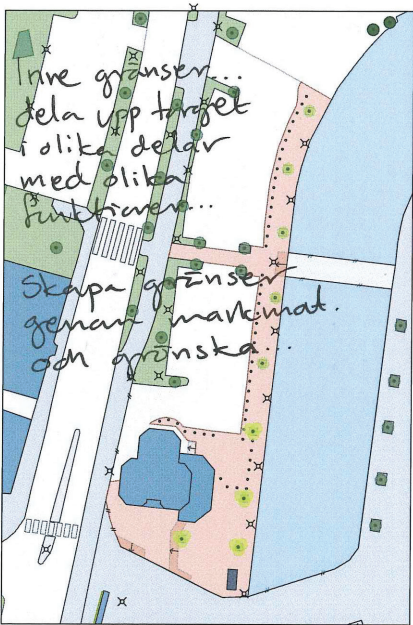
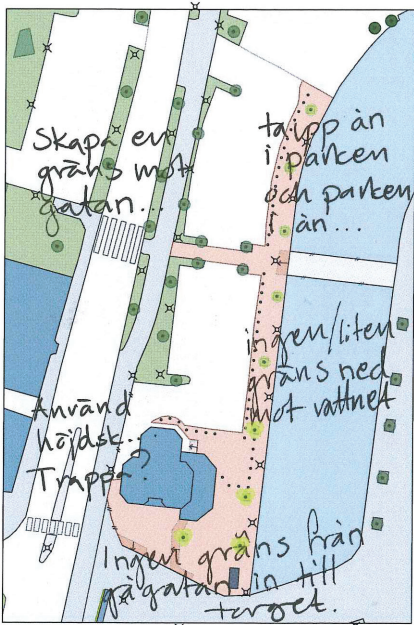

SÖKANDET EFTER FORMER

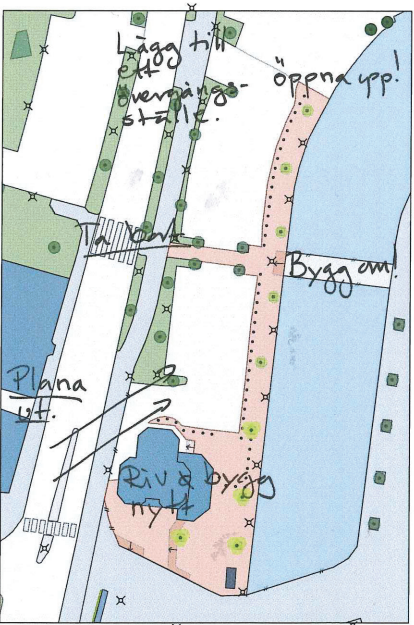
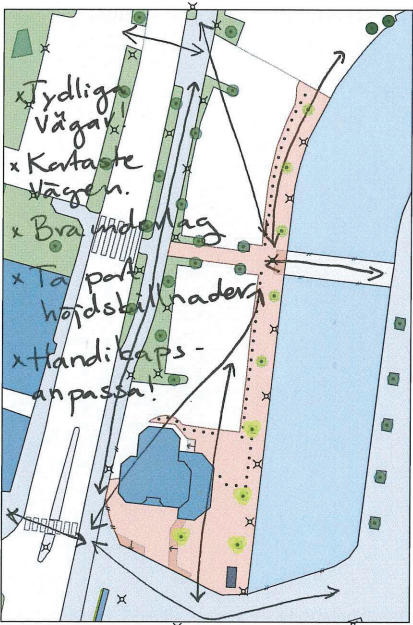
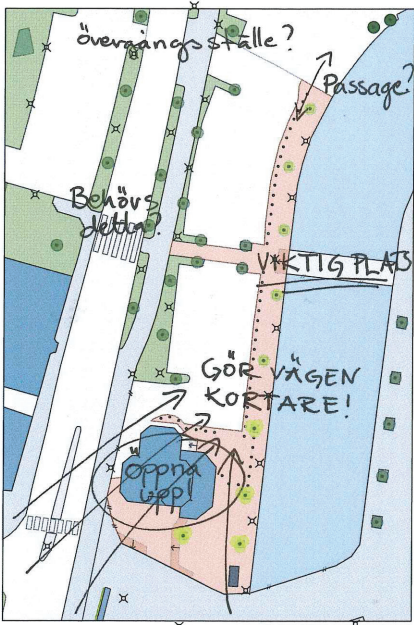
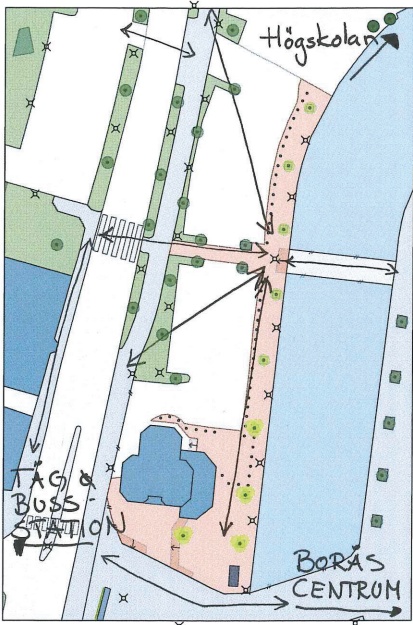
ANALYS 2

GRÄNSER

Formanalysen har jag valt att redovisa i bildserier. Den första bilden visar nuläget, sedan följer en serie bilder där jag visar olika försök till förändring, för att till sist landa i en fungerande form. Detta för att visa på min process i sökandet av olika lösningar på de problem/möjligheter som platsen äger.

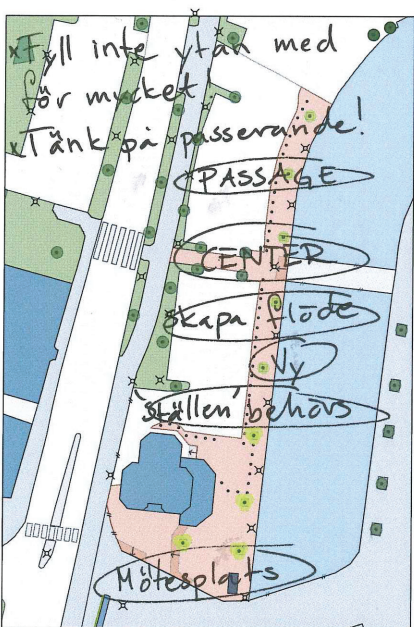
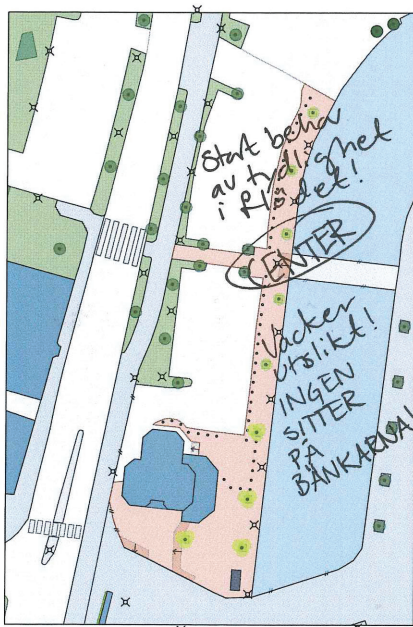
PASSAGER

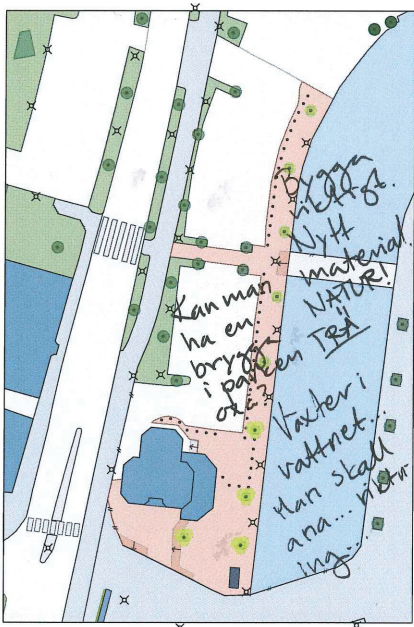
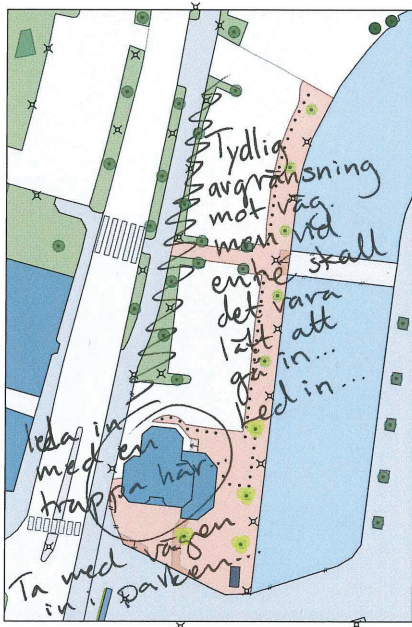
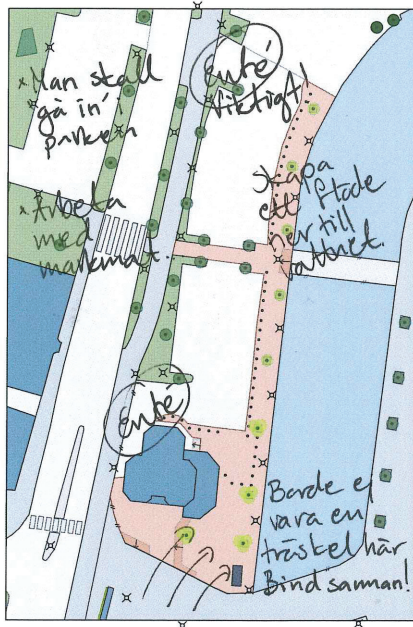
SÖKANDET EFTER FORMER

ANALYS 2

AKTIVITET

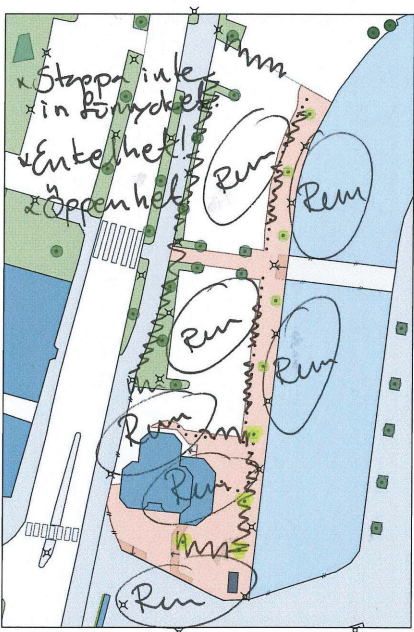
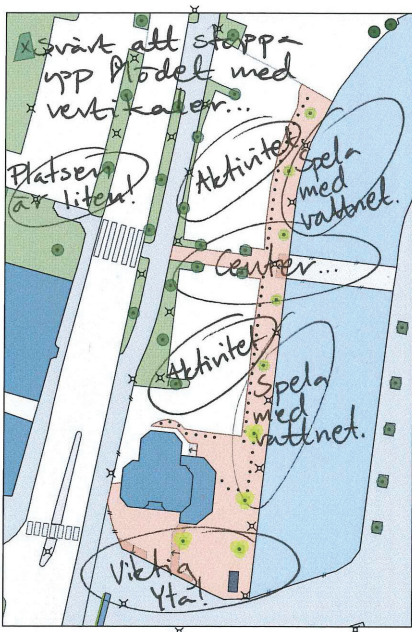
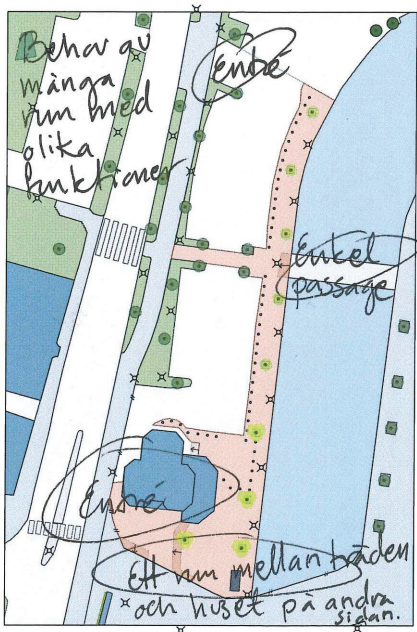
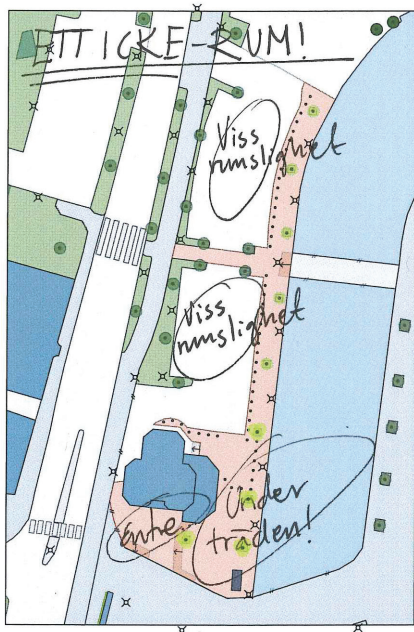
TRÖSKLAR

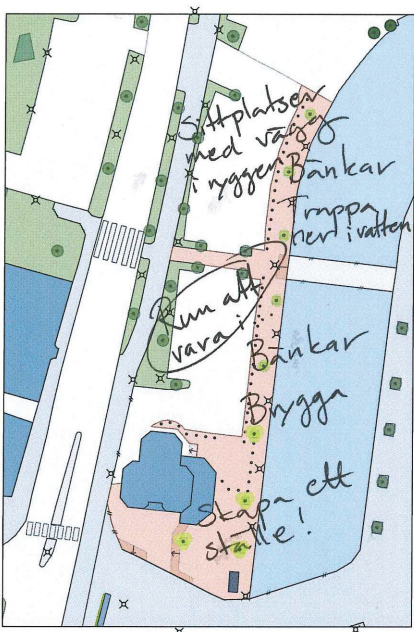
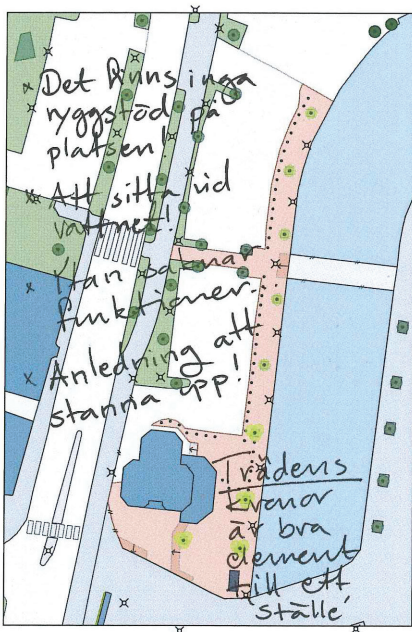
SÖKANDET EFTER FORMER

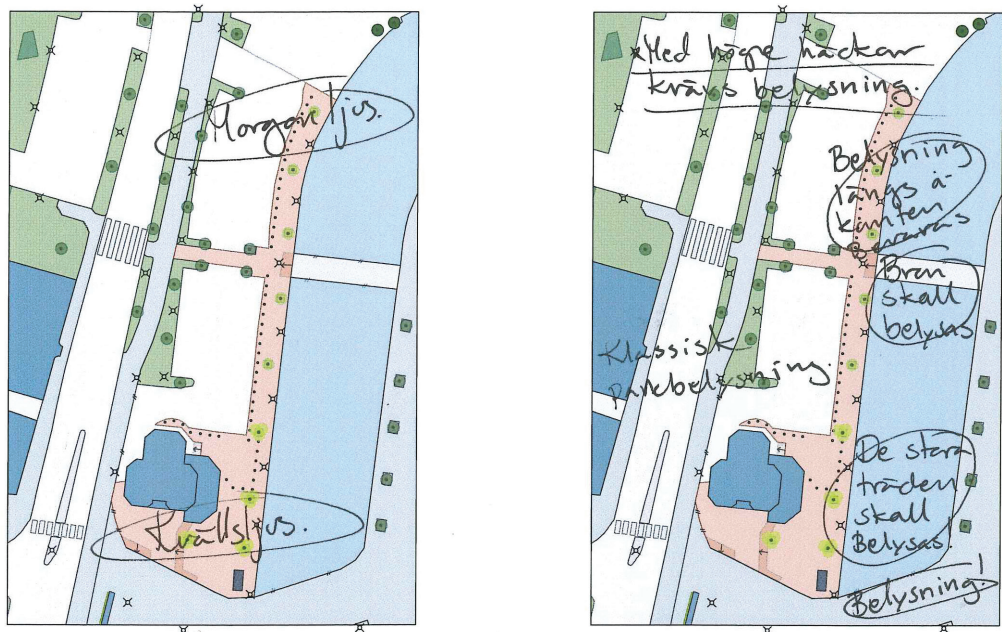
ANALYS 2

RUMSSKAPANDE FAKTORER OCH MELLANRUM

UPPEHÅLLSZONER

KARAKTÄRER ATT TA FASTA PÅ

Jugendstil på byggnader från sekelskiftet.

Trappor, skulpturer och hårdgjorda material längs med Viskan.

Den vackra utsikten över vattnet och kyrktornet

Närheten till ett ringlande vatten. Åkanten med sina gjutna staket i grönt följer hela kajkanten.

De gamla kastanj-träden, skapar tyngd och rum.

Tätheten mellan broarna är viktig, gör platsen speciell.

Stenpelare och gatsten är viktiga inslag på marknivån.

EN PLATS_{TEORI}

Med analysen i ryggen menar jag att platsens största problem är att den saknar en egen identitet och att den upplevs som en icke-plats. Då förutsättningarna kring platsen kommer att förändras behöver Krokshallstorget hitta en ny funktion och genom detta ett nytt syfte. Det är i behov av rum, stora som små, och ett formspråk som ser till platsens nya funktioner. För att grunda mitt förslag och därigenom nå längre i dess utformning väljer jag att läsa litteratur som enligt mig kan vara till hjälp gällande just krokshallstorgets specifika problematik. Nedan redovisar jag vad Norberg-Schulz har för tankar kring denna problematik.

Platser beskrivs enligt Norberg-Schulz i termer av landskap i förändring (Norberg-Schulz 1976, sid 89-103). Människans behov av att slå sig ner och bebo en plats, förändra den och göra den till sin egen, är en central del av hennes beteende. Det är i denna förändring som förvandlingen från en ort till en plats sker. Ett landskaps mening ligger dold fram tills dess att människan kommer och tillskriver den en mening eller ger den en funktion. Det kan vara att sätta en stol under ett träd vid en å eller bygga en restaurang över ett stup i Grand Canyon. Människan har tillskrivit dessa platser en mening och genom att manifestera den har orten blivit en plats. För att tränga in djupare och vidare kunna förstå en plats krävs en analys där fenomenen rum och karaktär studeras (Ibid).

EN PLATS_{TEORI} ETT RUM

Inom arkitekturteorin finns det huvudsakligen två definitioner till begreppet rum (Norberg-Schulz 1976, sid 99-101). Å ena sidan kan det ses som en tredimensionell karaktär med ett konkret inre och yttre. Å andra sidan kan det vara en varseblivning där gränserna är mer diffusa. Den traditionella bilden av hur ett rum är organiserat brukar bestå av golv, väggar och tak. I det vilda landskapet utgör mark, himmel och horisont dessa gränser. Enheterna kan ses som gränser och det är gränserna som definierar rummet. Då vi talar om rum syftar vi oftast till byggnader där ett rum upplevs som en rumslighet. I naturen finns ej dessa definitiva gränser men det påverkar inte den upplevda känslan. En tät häck bli lika mycket en vägg som en husvägg och en fyllig trädkrona upplevs lika mycket som ett tak som ett hustak. Inte att förglömma är det upplevelsen av rummet som är det centrala, det är en subjektiv känsla som är beroende av tid och ljus (Ibid).

Människan har gjort ett enormt intryck på det vilda landskapet (Ibid). Vi har skapat nya strukturer, former och figurer. Våra första boplatser gjorde till en början ett mycket litet avtryck i naturen, dessa blev sedermera städer och med det blev avtrycket i landskapet större. I och med att dessa boplatser/städer även kopplats samma har människan format det kulturlandskap

som vi idag ser. Norberg-Schulz liknar boplatsen vid en figur och landskapet vid en grund på vilken figuren vilar. I takt med att bosättningarna växer förändras förhållandet mellan figuren och grunden. Idag är det många gånger svårt att ana landskapet i våra städer, så som det en gång såg ut. Den karaktär som naturen tidigare var bärare av har nu gått förlorad. Landskapets karaktär har förändrats, den har fått en ny karaktär, dess rumslighet har bytts ut. Vi har skapat nya rum och platser, nya former i landskapet (Ibid).

På det sett som våra städer är uppbyggda skapas rumslighet efter rumslighet (Ibid). Byggnader länkas samman genom torg, gator och gränder. Det utrymme som skapas mellan husen är minst lika viktiga som byggnaderna i sig. Väggarna utgör vertikaler i stadsrummet och definierar gränserna mellan rummen, var formerna börjar och slutar. Detta förklarar Norberg-Schulz när han skriver att "gräns är från och med vilket någonting begynner i sitt väsen" (Ibid). Dessa vertikalers egenskaper är viktiga komponenter i skapandet av rumslighet. En vägg med öppningar så som fönster, dörrar och trösklar upplevs på ett helt annat sett än en tät eller sluten vägg på samma sätt upplevs en hög vägg på ett annat sett än en låg vägg. Det är igenom dessa öppningar som gränser synliggörs (Ibid).

EN PLATS_{TEORI}

EN KARAKTÄR ELLER 'GENIUS LOCI'

En plats är en totalitet av konkreta ting av materiell substans, form, textur och färg menar Norberg-Schulz (Norberg-Schulz 1976, sid 91-106). Dessa ting bestämmer tillsammans en miljö's karaktär eller Genius Loci. Karaktären bestäms med andra ord av saker i vår omgivning som vi kan ta och känna på. (Ibid). I ett arbete som detta blir det ett sökande i vardagen på en specifik plats för att finna och sätta fingret på en platsens atmosfär.

Tingen på en plats står alltid i relation till varandra, det vi ser omkring oss kategoriseras eller ordnas (Ibid). Vi väljer som oftast att placera tingen med hjälp av prepositioner, saker finns över, under, jämte eller bakom varandra. En plats karaktär å andra sidan beskrivs ofta med adjektiv, den kan vara ljus eller mörkt, trång eller öppen. Det finns alltså en analys i det vardagliga språk som vi använder om de platser vi ser och befinner oss i. I denna vår jämförelse får tingen en laddning och vi fyller dem med olika betydelser och subjektiva värden (Ibid).

Norberg-Schilz för en spännande tes där han menar att för att människan skall kunna bo och trivas på en plats måste hon bygga sin boplatz i samförstånd med Genius Loci (Ibid). Ett sådant resonemang öppnar upp för frågor kring hur vi planerar våra städer och på vilket sätt vi väljer att bo och leva. En plats karaktär, oavsett om det rör sig om känslan i ett litet rum eller i ett stort och öppet landskap är en allomfattande atmosfär. Den upplevelse man får av en plats är total, ett öppet torg med ståtliga paradträd mitt på dagen upplevs som tryggt

och härligt samtidigt som en trång bakgata mitt i natten upplevs som otrygg och kuslig. Det råder ett samspel mellan platsens atmosfär och dess konkreta former och formella struktur. Ett litet utrymme med få öppningar kan kännas otryggt medan en stor yta med mycket rörelse upplevs som tryggt. Även tid på dygnet spelar en mycket stor roll för hur en plats upplevs. Norberg-Schulz skriver att "I viss utsträckning är karaktären hos en plats en funktion i tiden; den förändras med årstiderna, dagens lopp. vädret, faktorer som framför allt bestämmer olika betingelser avd gäller ljus ". (Ibid) I våra städer är detta viktigt att ta fasta på, särskilt för oss i med mörka årstider. Att vi arbetar med belysning på våra publika platser är en förutsättning för att människorna skall trivas och känna sig trygga.

Vårt arbete med att bygga boplatser syftar till att göra om en ort till en plats, förvandla ett 'space' till ett 'place' (Ibid). Norberg-Schulz menar att detta görs genom att avtäckta de meningar som potentiellt är närvarande i en given miljö. Förutsättningarna på en plats är givna men Genius Loci är förändringsbart. En plats kan tillskrivas många olika funktioner och i skapandet kan skaparen bestämma vad slutresultatet skall fylla för former och funktioner. Det är dock upp till besökaren att själv tolka platsen och använda den där efter. Platser med bara ett syfte blir snabbt inaktuella och oanvändbara. Om en plats skall vara välfungerande av många bör den alltså ha förmågan att användas till många olika saker av många olika typer av människor (Ibid).

ATT FINNA FORMER

KONCEPT ELLER INSPIRATION

I vad finner man inspiration till skapandet av en plats som denna? Var är det jag och min estetik börjar eller slutar? När är det platsen, omgivningarna eller historien tar vid? Jag har minnen av platsen sen jag själv var barn, jag har ärvt minnen genom historier och bilder. Borås kommun har sin vision med planer för området. Platsen i sig med sitt speciella läge med berget bakom sig och Viskan vid sidan öppnar upp för spännande idéer. Borås som stad med sin kontext och historia, sina invånare och de tankar andra har om staden. Allt detta vävs så klart samman och bildar det mönster som skall komma att bli grunden till mitt förslag. Man kan inte renodla inspiration eller ställa den fri från oss själva eller vår omvärld, många gånger är det svårt att härleda den alls. Det kan vara funktioner som blir avgörande för formerna eller besökarnas bruk och vanor.

Jag tycker det är viktigt i en uppsats som denna att redovisa hela min skapadeprocess. Jag har nu redogjort för platsen och påvisat resultaten av min analys. Med en analys så bred och omfattande som denna blir resultatet därefter. Jag ser ett behov av att samla resultatet under teman, som jag utgår från då jag skapar mitt förslag. Dessa är baserade på de största problemen som jag ser att torget har idag. Till att börja med saknar platsen vertikaler och gränser och den är i stort behov av tydliga entréer. Flödena på platsen måste prioriteras och visas på ett tydligt sätt. Rumsligheter saknas och bör balanseras mot en känsla av öppenhet och rymd. Torgets närhet till vatten skall stå i centrum precis som torgets koppling till staden Borås och sitt kvarter.

Med dessa teman fortlöper processen och idéer kring former och funktioner börjar växa fram. Den utveckling som äger rum från det att analysen är gjord till det faktiska förslaget blir till kommer att redovisas i två olika delar. Den första är en sammanställning över de tankar kring form, som kom till mig under arbetet med de båda analyserna. I den andra delen redogöra jag för hur jag har tacklat torgets problem i de konkreta former man kan se i mitt förslag. Jag redovisar dessa med samma typer av bildserier som jag tidigare använt i min analys.

Jag har också en uppdragsgivare att förhålla mig till, vars åsikt är en viktig del för projektets ramar. I viss mån kan detta upplevas som en begränsning men jag ser det som ett realistiskt sätt att arbeta på.

Krokshallstorget är en av stadens viktigaste entréer. Detta vill jag ta fasta på och torget skall därför fungera som en välkomnande och öppen yta, som skall vara naturlig att gå in i, att gå igenom eller bara njuta av när man går förbi.

Torget ligger strategiskt mellan järnvägsstationen och centrum och är en plats där många människor passerar dagligen. Denna funktion är mycket viktig och får inte gå förlorad då torget får en ny form.

Torget's södra sida, mot resecentrum och gågatan, skall öppnas upp. Jag vill att torget's södra del skall vara i samklang med de kulturbyggnader som ligger på andra sidan gågatan. Vidare är det viktigt att skapa ett naturligt flöde från gågatan och in i parken.

Det finns ett stort behov av vertikaler på platsen. Jag vill skapa en känsla av rum och i viss mån sluta ytan mot sin omgivning. Den tidigare så öppna ytan på norra sidan av torget skall särskilt få rumsskapande element. En vägg, i form av en häck skall planteras mot vägen på den västra sidan.

Platsens närhet till vatten skall utnyttjas och en brygga med sittplatser skall byggas längs åkanten med utsikt upp mot kyrkan.

Karaktärselement på platsen skall lyftas fram.

Bron över ån till torget behöver byggas om. Idag utgör den en central plats på torget och det skall den även göra i mitt förslag.

För att skapa en trygg och vacker miljö vill jag tillföra en klassisk parkbelysning och lampor som belyser träden från stam till krona. Jag vill även tillföra ljussättning under broarna för att skapa ett vackert sken över vattenytan..

Många sittplatser skall tillkomma i mindre rumsligheter på flera olika platser på torget som inbjuder människor till möten.

Ytan under de stora gamla kastanjerna är mycket speciell. De utgör ett naturligt tak, som är viktigt att ta fasta på. Ett mycket bra ställe för en servering.

Ån Viskan skall fungera som en kulturbärare i staden. Jag vill minska avståndet mellan vattnet och torget.

Borås textila arv och de intilliggande gamla textilfabrikerna skall återspeglas i torgets nya stenläggningar, då de anläggs i form av ett vävmönster.

Det finns behov av ett tydligt flöde och en riktning på torget, som hjälper besökaren att ledas in till torget och inger platsen ett lugn. Jag vill skapa en tydlig siktlinje från den stora entrén och upp mot kyrkan. Detta gör jag med hjälp av markläggningen, träden och vattenväxternas linjer i ån.

ATT FINNA FORMER_kONCEPT OCH INSPIRATION
ATT TA MED FRÅN ANALYSEN

fig 42 -50 se referenslista

ATT FINNA FORMER_koncept och inspiration

ATT TA FASTA PÅ PÅ PLATSEN IDAG

fig 51-59 se referenslista

Det finns redan idag ett antal bostadshus runt platsen och det planeras att bygga fler. Många av lägenheterna kommer att ha utsikt över torget och ån. Därför skall jag inte plantera alltför höga träd, som skymmer de boendes utsikt.

Torget är en yta som under höst, vinter och vår behöver gröna inslag och växtmaterial som är vackra året om. Detta har jag tagit fasta på i val av växter och gräsytor.

Min tanke är att gräsmattorna skall vara upphöjda för att minska slitaget och för att besökarna skall komma lite högre upp när de vistas på ytan.

En servering skulle passa utmärkt på platsen. Jag har valt att ta bort det befintliga gatuköket och uppföra en ny, nättare lokal under trädens kronor, i form av ett hus i glas. Detta skulle tillföra platsen en speciell dimension och bli en mysig samlingspunkt för stadens invånare. Det är också viktigt att den nya byggnaden uppförs nära vattnet och får balkong eller altan ut över ån.

Det skall också finnas möjligheter för aktiviteter och möten på platsen. Varför inte en plats för schack eller boule?

I växtmaterialet har jag låtit mig inspireras av moderna planteringar i större skala, som är tilltalande året om. I planteringarna använder jag mig av vackra och formstarka gräs och träd samt pålitliga perenner, som passar platsens förutsättningar.

Växtmaterialet skall vara väl genomtänkt, det skall inte bara trivas på torget, det skall även vara karaktärsbärande och bidra till torgets nya identitet. Då det är mycket rörelse på torget skall växtligheten skänka besökaren en upplevelse av lugn, skönhet och harmoni. Kastanjerna skall bevaras och mer träd skall tillföras. Den övriga växtligheten skall verka i samspel med platsen i stort.

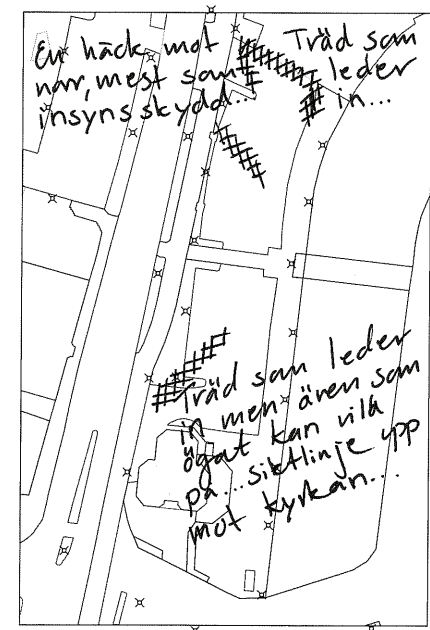
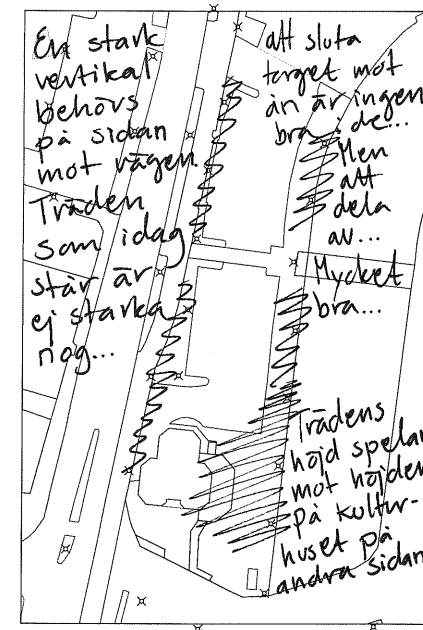
ATT FINNA FORMER

FORMER VÄXER FRAM

Målet med denna uppsats har varit att med hjälp av olika analysmetoder lära känna och förstå en plats, denna kunskap skall sedan omsättas i ett gestaltungsförslag och min egen process skall dokumenteras. Det har varit tydligt under hela processen att det är svårt att förmedla de delar av skapandet som sker genom att i skaparens sinnen. Det är mycket som inte kan skrivas ned eller förmedlas med bilder. Jag vill dock inte gå i fällan att inte redovisa detta mellanrum, de formalistiska tankarna mellan analys och färdigt förslag. Denna övergång är viktig men svår att sätta fingret på. Min strategi har varit att först analysera problemen, göra ett val i vilken riktning man vill gå för att till sist lösa dem. Rent pragmatiskt har jag funnit former, arbetat fram levande och hårdgjorda material och en estetik, som är platsen till gagn. Vidare visas bildserier där detta redovisas.

Vertikaler och gränser

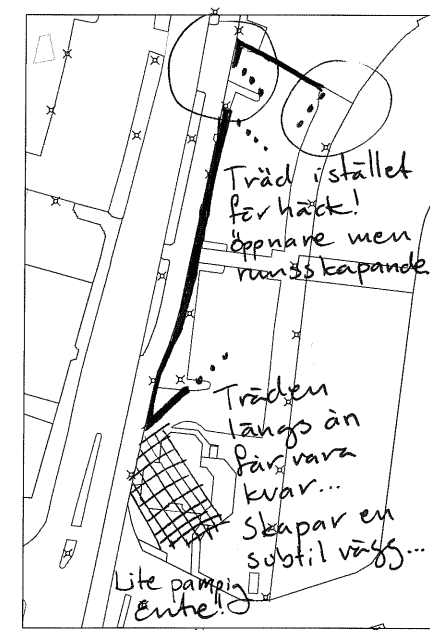
Torget är idag en mycket öppen yta och de vertikaler som finns är endast träd, för få i antal och för små för att skapa en effekt. För att ytan skall bli en egen plats, som står på egna ben, krävs större och mer vågade former. Jag väljer att spara kastanjerna utmed vattnet. De andra träden byts ut mot ett flertal Prunus sargentii med iögonfallande stammar. De två starkaste vertikala elementen i form av häckar och träd, kommer att sträcka sig längs parkens båda långsidor. Detta kommer rama in torget utan att sluta det helt. Vidare planteras Amelanchier spicata i planteringsytor. Även dessa kommer att ha funktionen som väggar på platsen.

Entréer

Torget har idag inga riktiga ingångar. Dock finns det gott om tacksamma och viktiga riktningar att ta fasta på. Det är en strid ström av människor, som passerar platsen varje dag och deras vägval använder jag mig av.

En entré är en öppning och för att denna skall finnas krävs en gräns. Då gränser är något platsen är i behov av faller det sig naturligt att planera väggar i form av häckar mot vägen. Torget får en entré i varje hörn och en vid brofästet. Den största och viktigaste entrén blir i riktning mot tågstationen och den får formen av en stor trappa. Alla entréer manifesteras med träd och planteringar, som leder besökaren in till torget.

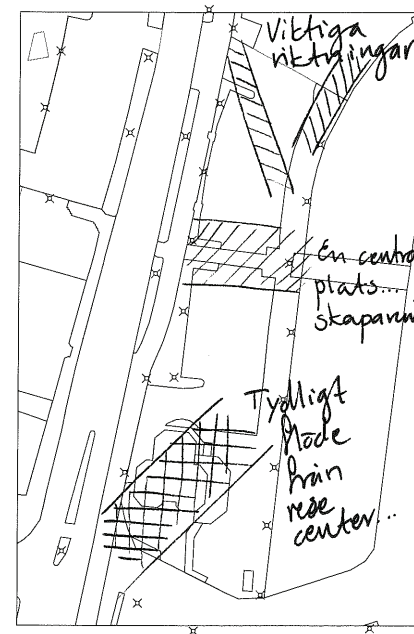
ATT FINNA FORMER

FORMER VÄXER FRAM

Flöde och tydlighet

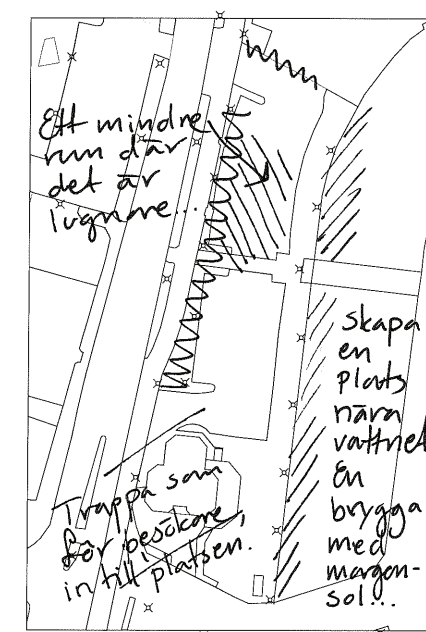
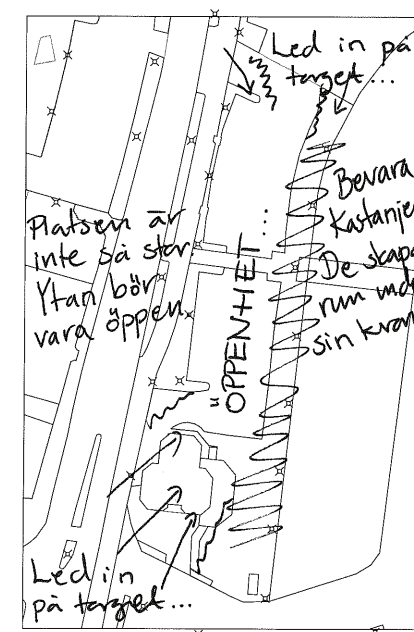
Det råder ingen brist på siktlinjer och riktningar. Jag har valt att prioritera de gångvägar, som naturligt finns på platsen samt utsikten upp mot kyrkan i nordost. Att manifestera dessa riktningar är viktigt och jag gör det genom markmaterialen och planteringarnas placering. Jag önskar också skapa en lugnare plats på torget, som inte utsätts för förbipasserande. Den hamnar på västsidan med häck som en solid vägg på ena sidan.

Närheten till vattnet är en av platsens absoluta styrkor och detta tar jag fasta på genom att låta torget och vattnet närma sig varandra. Ett byte av markmaterial inne i parken som förs vidare ner till vattnet skapar en enhet i denna del av torget.

Öppenhet och rumslighet

Platsens norra del är för öppen med för få och för små träd. Här behöver rumsligheter skapas och platsen slutas. Det motsatta problemet råder på torgets södra del, där gatuköket stoppar upp totalt och tar all energi. Jag väljer att riva gatuköket, och göra om platsen till en inbjudande entré. Jag vill hitta en balans mellan det öppna och ljusa rummet och en plats med tydliga avgränsningar och många mindre rumsligheter. För att göra detta kommer jag arbeta med få element, som upprepar sig. Det är också viktigt att skapa en rumslighet nära vattnet, gärna en på var sin sida av bron. Den nordligaste kommer knytas samman med den uteservering, som ligger nedanför kyrkan i nordost. Kastanjerna kommer att spela en viktig roll i rumsskapandet vid vattnet. Träden fungerar som en vägg när man vistas på torget men även som en förlängning av grönskan om man står nere vid vattnet.

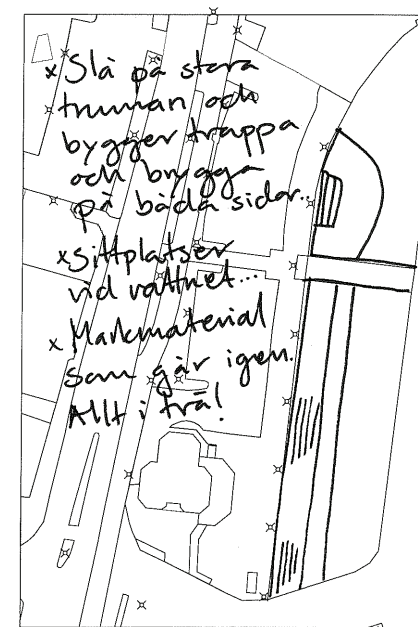
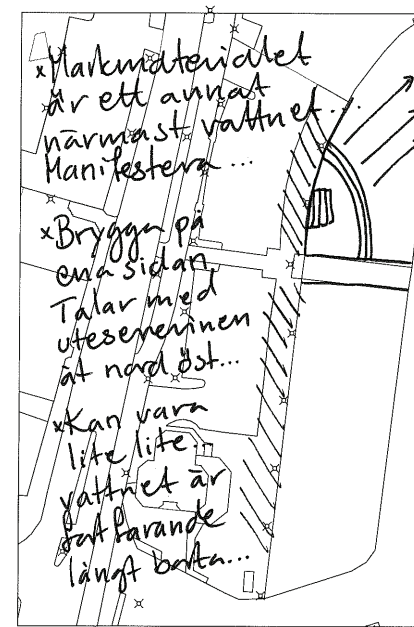
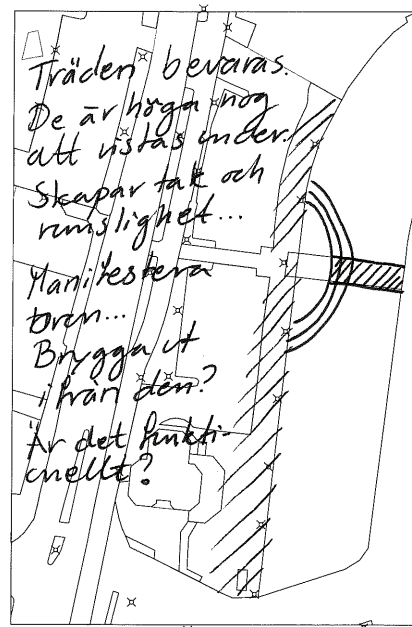

ATT FINNA FORMER

FORMER VÄXER FRAM

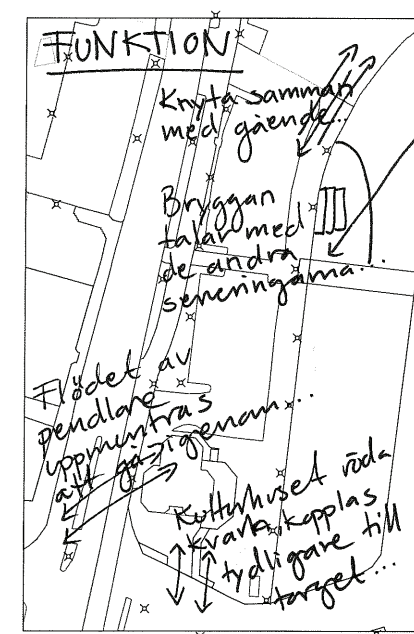
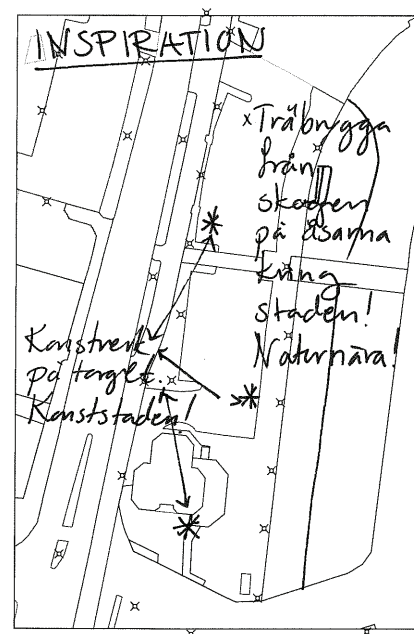
Torget och ån Viskan

Det vattennära läget skall jag givetvis utnyttja, på ett sådant sätt att besökare naturligt närmar sig vattnet. Där ån kröker blir den bredare och här är gott om utrymme att bygga en brygga eller ett trädäck nära vattenytan. Detta kommer då fungera som en förlängning av torget. Att koppla samman en byggnation som denna med den lilla gångbron med dess centrala lägen känns naturligt. Det blir därför ett trädäck på ena sidan bron, med en separat trappa, och på den andra sidan, där ån är smalare, en långsmal brygga på samma höjd som den första men med en egen trappa och med sittplatser längs hela åkanten. För att det skall kännas tryggt och säkert skall trädäcken inramas av räcken.

Torget i sitt sammanhang

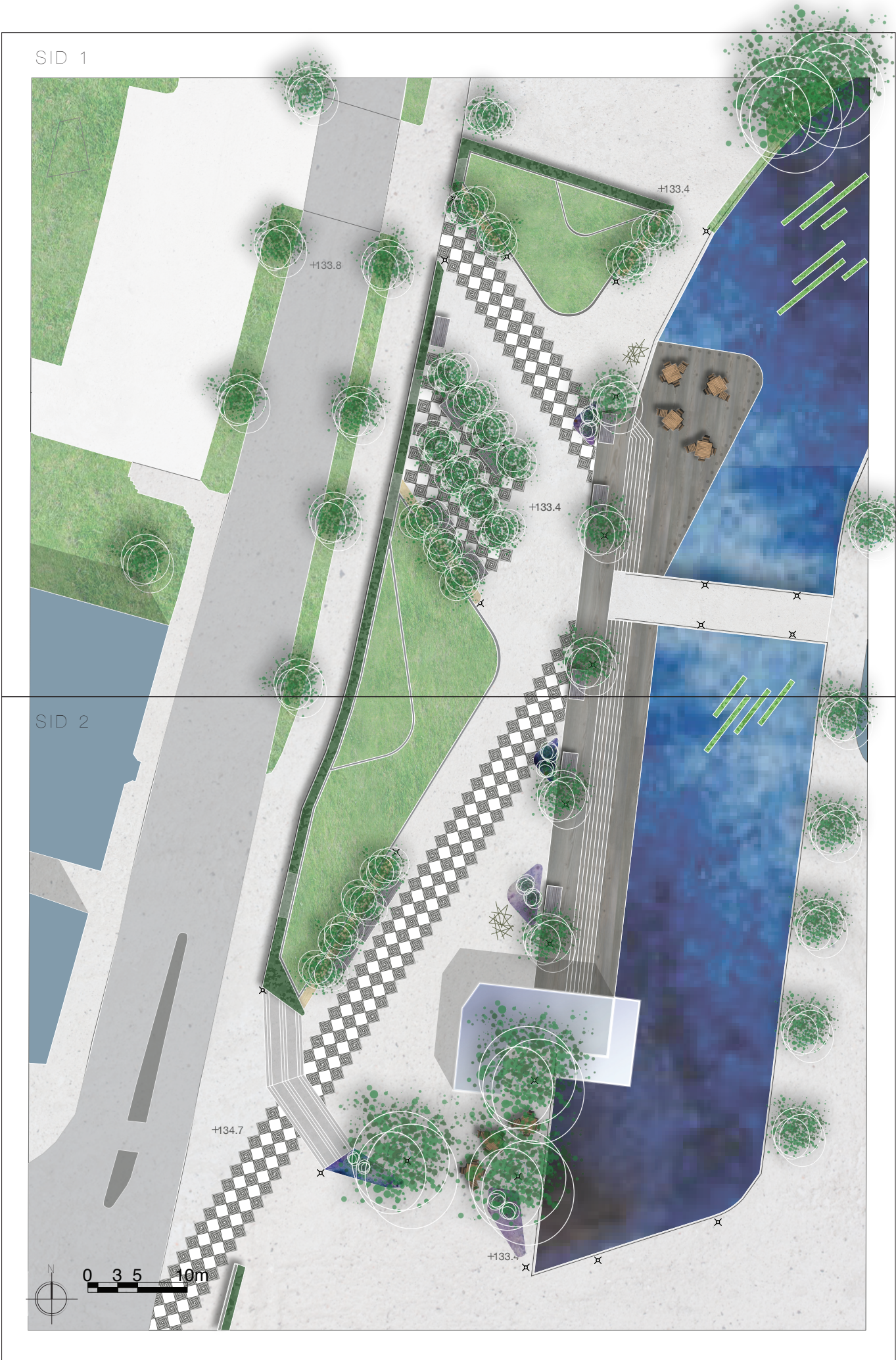
Jag har valt att ta fasta på omgivningarna kring Krokshallstorget i min utformning av platsen. Borås närhet till naturen är viktig och jag vill använda material med koppling till denna. Virket i trädäcket skall tex. vara lokalproducerat. Jag vill även att torget skall vara en del av konststaden Borås och har därför placerat in två platser för statyer eller andra konstverk. För att slå ett slag för det gamla väveriet, som ligger på tomten intill, vill jag använda mig av ett textilt vävmönster i de hårdgjorda materialen på torget. Torgets nya servering kommer synas från alla håll och har en viktig roll. Denna nya byggnad utlyses med fördel, precis som många andra nya byggnader i Borås, som en arkitekturtävling, där vinnarens förslag blir till verklighet.

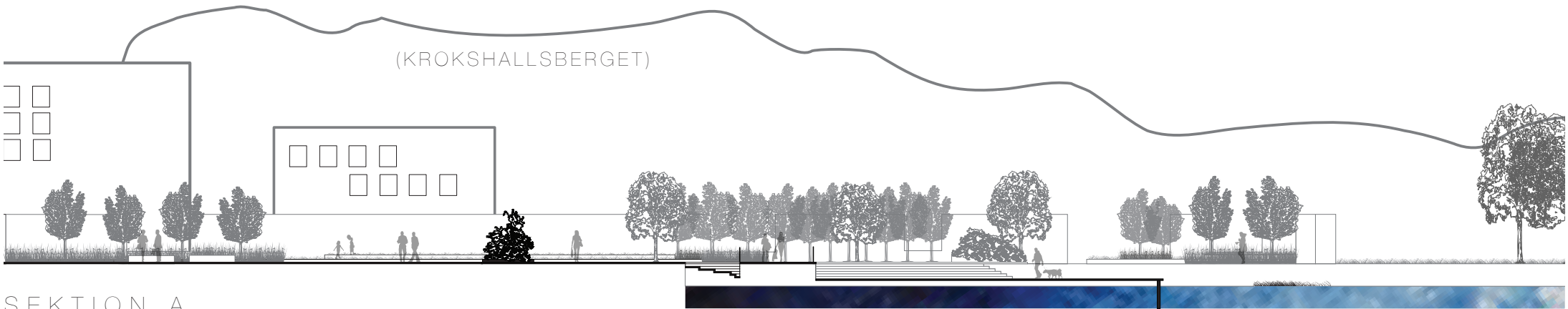
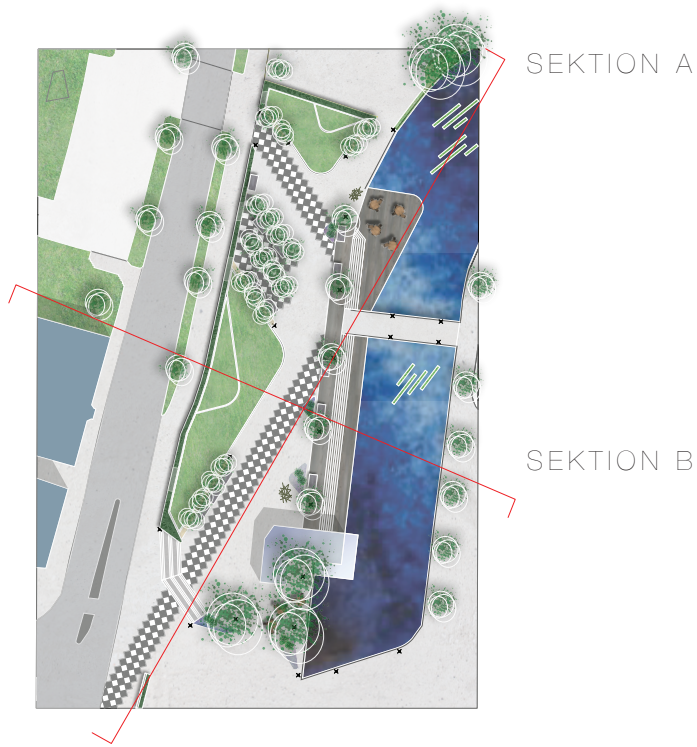
KROKSHALLSTORGETS NYA FORMER GESTALTNING

Torget har fått sig en ny klädnad. Former och idéer har vuxit fram, provats, förkastats eller utvecklats, till slut står visionen om ett nytt torg färdigt. Krokshallstorgets nya utseende talar om trivsel, öppenhet, grönska och mötesplatser. Det är en yta som blivit en plats med fler och tydliga funktioner, som ger besökare möjlighet att stanna upp och njuta. Ån Viskan blir en mer central del av platsen och stadens olika delar knyts samman genom siktlinjer och vyer. Förändringarna som gjorts är stora, så är också möjligheterna och användningsområdena för torget. Målet är att Krokshallstorget skall skaka av sig dagens trista dammiga stämpel och klä sig i en sober och klassisk enkelhet med hög WOW-faktor. Materialen och tingen har en koppling till staden Borås och med fördel kommer materialen, i den mån det är möjligt, att återvinnas eller produceras lokalt.

Nedan följer en redogörelse över de olika delar av parken där jag i detalj redovisar mina tankar och kopplingen till de teorierna och den analysen som jag tidigare visat på.

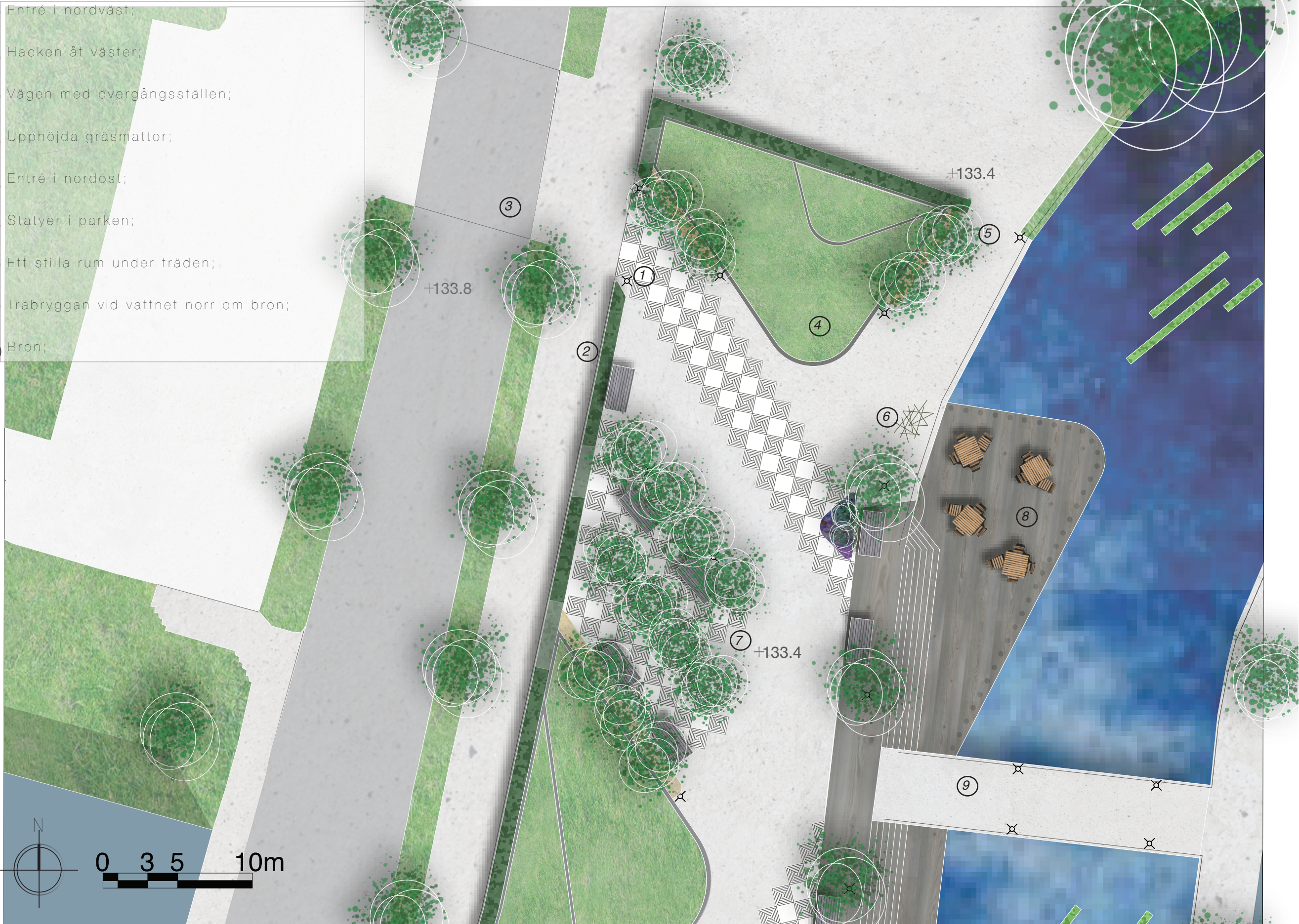
KROKSHALLSTORGETS NYA FORMER
SEKTIONER

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMER

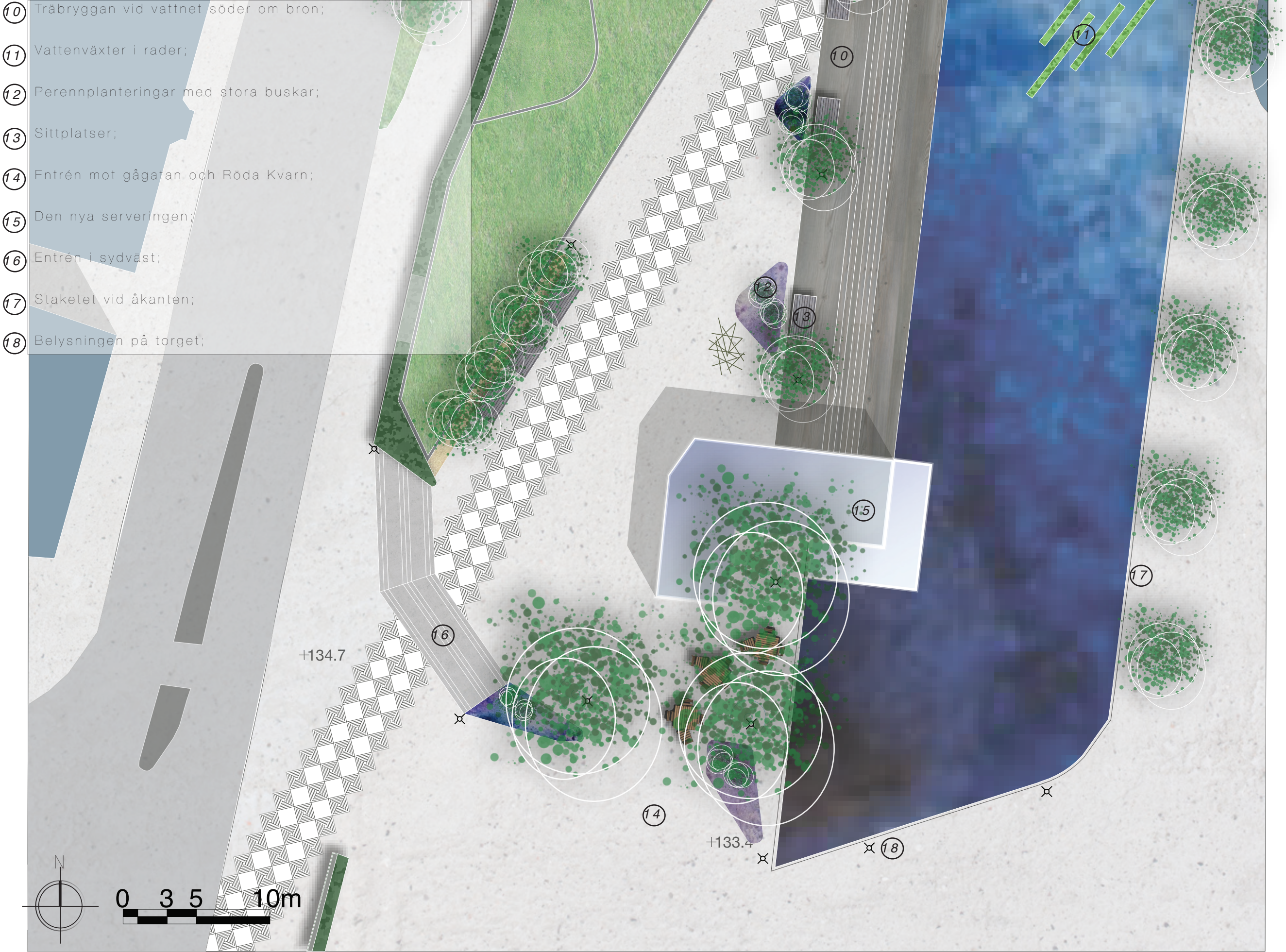
SID 1

- 1 Entré i nordväst;
- 2 Häcken åt väster;
- 3 Vägen med övergångsställen;
- 4 Upphöjda grasmattor;
- 5 Entré i nordöst;
- 6 Statyer i parken;
- 7 Ett stilla rum under träden;
- 8 Träbryggan vid vattnet norr om bron;
- 9 Bron;

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMER

SID 2

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMERDISKUSSION

1. Entré i nordväst;

"-Välkommen in på det lummiga Krokshallstorget!" Så hoppas jag att det skall kännas för besökarna, som går förbi. Entrén är mycket viktig och det första intrycket av parken, här läggs grunden för hela upplevelsen.

Krokshallstorget är inte stort, vilket gör att entréerna måste vara en del av de generella formerna och fungera i enighet med alla komponenter på platsen. Jag har valt att vid denna entré visa på en riktning i markmaterialet som tydligt meddelar att -"Det är här man går in." I övrigt är det en enkel öppning i häcken, generös i sin bredd för att visa på öppenhet och rymd. Några meter in i parken leds besökaren vidare av körsbärsträden på båda sidor. På den vänstra sidan, norrifrån sett, står träden planterade i en rektangel av prydnadsgräs. Det är med sådana subtila gester jag leder besökaren in på torget även om markläggningen givetvis är den dominerande enheten. Målet med denna entré är att den skall vara tydlig och att formen innanför häcken inte skall gå att ta miste på. De gränser, som Norberg-Schulz menar är så viktiga för den rumsbildande enheten, skall här vara tydliga.

2. Häcken åt väster;

För att bryta av mot gatan och för att ge torget en vertikal att luta sig mot planteras en hög häck. Lite längre söderöver, på samma gata, finns en nyplanterad avenbokhäck och jag väljer att använda samma växtmaterial här. Det är en trevlig upprepning som hjälper till att befästa häcken på platsen. Den kommer att vara 180 cm hög och 100 cm bred och formklippas i räta vinklar. I häckens sydligaste ända breddas den, där den möter trappan. För att inte stoppa trappans naturliga flöde och för att ge fri sikt för cyklisterna skall den bredare delen av häcken klippas på en höjd av 80 cm och följa trappans lutning.

Vidare kommer häcken klippas med tre "gluggar" eller "fönster", på en del i häcken, som även den kommer klippas på en höjd av 80 cm. Detta för att undvika att häcken blir för dominant och hård. Jag vill även motverka att det bildas rum utan insyn, som kan skapa en känsla av otrygghet. Dessa fönster är placerade så att det skapas en vacker vy för förbipasserande, lite som en tavla.

Platsen är, som jag tidigare nämnt, i stort behov av vertikaler. En enhetlig häck, som sträcker sig längs hela långsidan tror jag kommer skapa den rumslighet, som torget behöver. Norberg-Schulz talar om vertikalernas dominans i stadsmiljön och för sitt resonemang kring balans, som ett eftersträvänsvärt tillstånd. Det är just detta som är ett av problemen med torget idag. Träden till trots är torget nu ett ickerum. Att manifestera torgets existens kommer göra stor skillnad. Norberg-Schulz skriver vidare om hur viktig upplevelsen är av olika ytor och hur vi låter dem styra våra känslor för platsen. En yta som är för sluten upplevs som stängd och en yta som är för öppen upplevs som ödslig. Jag vill hitta en balans mellan dessa två och låta häcken fungera som ett välbehövligt ryggstöd till torget och ett vackert inslag åt platsens besökare.

3. Vägen med övergångsställen;

Detta är en praktisk fråga, som har sin grund i funktioner och flöden på och kring torget. Jag väljer att inte ha någon entré vid det nuvarande mittersta övergångsstället eftersom det inte längre fyller någon funktion. Det planeras dessutom bostäder norr om torget och att flytta övergångsstället några tiotal meter norrut kommer gagna de nya husen skapa ett effektivt och naturligt flöde i kvarteret.

4. Upphöjda gräsmattor;

Det nya Krokshallstorget skall vara en plats för aktivitet, ett torg där det är lätt att finna sin plats. Jag har letat efter former och funktioner, som tilltalar en bred publik med ett tidlöst formspråk. Vidare skall torgets utformning inte kräva för stort underhåll men framförallt skall platsen säga något, den skall ha sin egen identitet. Norberg-Schulz talar om vikten av att låta platser vara öppna för besökaren att själv göra en tolkning av. Jag vill skapa ett välfungerande torg för många olika människor och ge möjlighet för allmänheten att bruka platsen på sitt eget vis.

Ett av materialen jag valt att använda mig av är gräsmatta. Gräs har ett mjukt uttryck och är ett viktigt grönt inslag en stor del av året. Platsen i övrigt är stenlagd och hård och en gräsmatta skapar trevnad och öppnar upp för besökarna att t.ex. inta sitt kaffe, sittandes i gräset. Gräsmattornas placering baserar sig framförallt på passerandes gångmönster men även på åns läge. Jag har höjt upp gräsytan i två våningar, som en stor trappa, där varje trappsteg är ca 30 cm högt och inramas av en decimeterbred granitram. Denna konstruktion har flera funktioner. För det första vill jag att gräsmattan inte skall slitas ned av genande besökare och för det andra finns en poäng i att människor, som vill vistas på gräsmattan, måste ta ett steg upp på den. Den handlingen understryker platsens funktion och skapar en viss känsla. Till sist är det även en estetisk poäng i att låta gräsmattan ramas in, vilket skapar en upplevelse av stabilitet och ger platsen tyngd.

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMERDISKUSSION

5. Entré i nordost;

Denna entré är ny och marken som entrén, med tillhörande gångstråk, ligger på hör inte till tomten. Efter analysen står det klart att en entré, på denna sidan av torget skulle öppna upp för ett positivt flöde mellan broarna. Att låta en promenad längs ån få fortsätta norrut till den tredje och sista bron skulle knyta samman hela kvarteret. Det är inte en ingång till i sig som behövs utan en öppning i just denna riktning. På tomten norr om torget kommer det byggas flertalet nya lägenhetshus och denna ingång skulle fungera som en trivsamt ingång till torget från dessa. Genom att öppna upp för en gångväg på denna sidan ån från Krokshallstorget kommer kopplingen mellan broarna säkras än mer och hela området runt Viskan skulle bli mer enhetligt.

6. Statyer i parken;

Borås, som titulerar sig som konststad, äger många konstverk av olika slag i det allmänna rummet. Krokshallstorget med sitt läge skall självklart vara en del i denna kulturspridning. Jag har gjort rum för installationer på två platser på torget. Men självklar är detta ett rum som kan komma att användas på flera olika sett och jag vill inte sätta några gränser för hur konst skall inkorporeras på platsen.

7. Ett stilla rum under träden;

Torget funktion är i lika delar en genomfart för förbipasserande och en plats att stanna upp på och njuta av. Gångstråken är tydliga och jag ser behovet av att skapa ett mindre rum utan passage på torget. Rumsligheten i detta rum skall vara tydlig men känslan fortfarande öppen och ljus. Jag använder mig här mig av ett tydligt golv, i form av det stenmönster som går igen på hela torget. Väggarna består av trädstammarna och taket utgörs av trädkronorna. Bänkar är utplacerade mellan träden men ytan är i övrigt lämnad öppen. På den västra finns den täta avenbokshäcken, som ger ett lugn åt platsen. De övriga sidorna är öppna ut mot torget. Jag vill här arbeta med tydliga gränser samtidigt som väggar och tak är aningen diffusa. Norberg-Schulz redogör för hur gränserna skapar rummen och hur medlen vi använder för att skapa dessa kan vara subtila och subjektiva. Detta tar jag fasta på i denna del av parken.

Rummet kommer upplevas mycket olika under olika årstider. Våren kommer vara en fantastisk tid att sitta under de blommande körsbärsträden. Under sommaren kommer rummet vara som mest slutet och taket kommer upplevas som mycket dominant. Innan bladen faller om hösten kommer lövens färger återigen vara spektakulära och under vintern är gränserna mellan vad som är det lilla rummet och vad som är torget att vara som minst tydliga. Årstidsaspekten är en viktig del i upplevelsen av detta rum och de tydliga förändringarna gör den än mer dyrbar.

Vidare för Norberg-Schulz tesen att det råder ett samspel mellan platsens atmosfär och dess konkreta former och formella strukturer. Jag har i detta lilla rum försökt, att med enkla medel, som tydlighet och upprepning, skapa en stillhet och ett lugn. Min tanke är även den att genom ett skickligt växtval styra atmosfären i rummet. Träden kommer utgöras av Prunus sargenti, med dess prakt under vårblom och höstfärgning kommer ett spektakulärt tak skapas. Det har, genom hela denna process varit viktigt för mig att börja med platsens mening och möjlighet, dess funktion och vad jag vill göra av den. Det är först när detta står klart för mig som jag har kunnat gå vidare och format ytorna.

8. Träbryggan vid vattnet norr om bron;

Torget har ett fantastiskt läge intill vattnet och det vill jag ta fasta på och utnyttja maximalt. Beroende på hur högt vattenståndet i ån är ligger torget 1,5 - 1,7 meter över vattenytan. För att minska avståndet mellan torget och ån vill jag låta bygga en större brygga, som ger en öppen yta nära vattnet. Bryggan är en förlängning av torget och en naturlig del i dess omgivning. Vidare vill jag här tillföra ett nytt material till platsen. Bryggan och trappan skall byggas av ett tåligt virke, gärna lokalproducerat. Samma virke som går att finna nere på bryggan löper även längs kanten av kajen. Detta blir en förändring i markmaterialet och kommer fungera som ett gångstråk under kastanjerna. Denna förändring i markmaterialet kommer knyta samman vattnet och torget. Bryggan är väl tilltagen i storlek och har ett formspråk, som återkommer uppe på torget. Den är vinklad med tanke på den vackra vyn över kyrkan men även med hänsyn tagen till de uteserveringar, som ligger på andra sidan ån. Här planeras fler uteserveringar och jag vill att åns båda sidor skall kopplas samman. Ån skall inte dela staden utan pryda den. Borås kommun arbetar aktivt med att vända byggnadernas entréer i staden mot ån och göra åsidan till stadens framsida. Denna brygga skulle vara en del i denna utveckling.

9. Bron;

Den bro som idag finns på platsen är i stort behov av renovering och är heller inte handikapsanpassad. Jag har valt att rita in en ny bro på de gamla fundamenten med delvis nya former. Marknivån på den östra sidan är ca 50 cm lägre än på den västra sidan. Detta för med sig att den nya bron kommer sluta uppåt en aning mot torget. I övrigt är dess markmaterial detsamma, som de grå ytorna på torget, och staketet det samma som räcket längs åkanten.

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMERDISKUSSION

10. Träbryggan vid vattnet söder om bron;
Denna brygga ligger på den södra sidan om bron och fyller en liknande funktion som den på den norra sidan. Dock med den skillnaden att denna inte har någon direkt koppling till kringliggande byggnader eller former. De båda bryggorna kommer att vara sammanlänkade genom det trädäck som löper uppe på torget, längs med åkanten.

Detta trädäck, som jag beskrivit under punkt 8 fungerar också som ett mellanrum mellan torget och trappan ner till vattnet. Detta mellanrum kommer i sig självt också att utgöra ett rum. Kastanjernas trädkronor fungerar som ett tak och med jämna mellanrum finner vi perenna planteringar av den större sorten, som bildar en skyddande vägg bakom bänkarna. Det är här återigen diffusa gränser men med ett tydligt manifest av åkanten.

11. Vattenväxter i rader;
Dessa planteringar finns på båda sidor av bron. De bygger på samma typ av konstruktion, en bur i armeringsjärn där växter planteras inuti. Dessa burar fästs sedan på botten av ån så de ligger i parallella rader. De två planteringarna är dock inte parallella med varandra, de pekar i stället i samma riktning, vilket är den axel som leder från trappan i sydväst till kyrkan i nordost. Planteringarna visar på en riktning och skapar behövda linjer i stadsrummet. Vidare kommer de att fungera som ett dekorativt och grafiskt starkt inslag på platsen.

Växterna är perenna och går i en ljusare grön färgskala, flera av dem har en rik blomning. Att plantera växter i ån kommer skapa liv , något platsen skulle må väl av. Vidare kommer planteringarna vara vackra året om och än mer koppla samman ån med torget.

VÄXTER TILL PLANTERINGSBURARNA I ÅN.

Carex muskeingumensis
palmstarr

Carex lupulina

Caltha palustris
Kabbleka

Calla palustris
Missne

Iris laevigata
Glansiris

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMERDISKUSSION

12. Perennplanteringar med större buske eller träd;
I förslaget finner vi två olika typer av planteringar. Den ena är en enklare komposition där flertalet av de nyplanterade träden får en bädd av prydnadsgräs att stå i. Den andra är en större och mer komplicerad plantering med stödde buskar, perenner och prydnadsgräs.

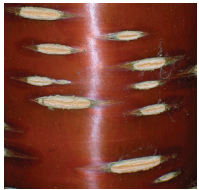
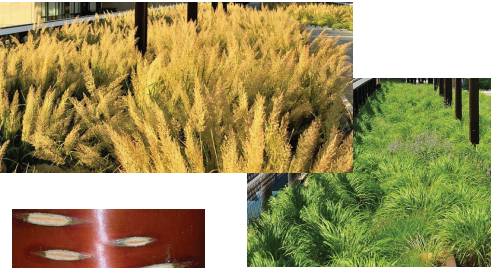
Träd och gräs i rektangulära planeringar: Enkelt, formstarkt och tåligt. Planteringen kommer vara vacker året om, gräset kommer skapa en stram men graciös känsla. Det kommer fungera som ett komplement till Prunusens romantiska blomning och växtsätt. De båda gräsen som skall planteras i mindre grupper blandas om vartannat, kommer att tala fint mot trädens kopparfärgade stammar.

Dessa planteringar ramar in torget och delar av den öppna ytan i mindre rum. Placeringen av träden följer de riktningar som i övrigt är centrala på platsen. Träden skapar en rumslighet, och utgör något som kan liknas med ett utropssteken, då besökare kommer in till parken. Som jag tidigare nämnde då jag redogjorde för entréerna har träden en mycket viktig roll, de befäster platsen och ger den tyngd samtidigt som de skapar balans.(N-s 100) Det har varit viktigt att bevara kastanjerna längs ån av samma anledning, särskilt de äldre träden. Torgets problematik av att bara vara ett mellanrum har sin lösning i att låta de vertikaler, i form av de träd som finns på platsen få en tydligare roll och att låda de öka i antal.

I de planteringsytor som har rundade former skall långlivade och tåliga perenner och gräs sättas i en naturlig plantering. Gröna och silvriga toner på bladverket med lila,blå och rosa blommor. De fungerar fint med färgerna på platsen och med varandra. Perennerna skall sättas tätt så att de snabbt växer samman till en matta. Detta minskar skötselbehovet, fukten stannar kvar i planteringsbädden bättre och det ger snabbt ett naturnära och ett mjukt intryck. Perennerna skall planteras i större grupper med de högsta växterna innerst och de lägsta ytterst. För att skapa höjd och prydnad, särskilt under vintertid, skall en större buske planteras i flertalet av planteringarna. Jag har valt en Amelanchier spicata för dess vårbloom, upprätta växtsätt och höstfärg.

GRÄSPLANTERING MED NYPLANTERADE TRÄD

Calamagrostis
brachytricha

Prunus sargentii

Molinia cerula
'Variegata'

PERENNPLANTERINGAR MED HÖGRE BUSKE

Eryngium planum
'Blaukappe'

Veratrum
californicum

Miscanthus sinensis
'Yaku-jima'

Sporobolus
heterolepis

Amelanchier
spicata

Molinia cerula
'Variegata'

Scabiosa
'Pink Mist'

Stachys byzantina
'Cotton Ball'

Iris germanica
'Florentina'

fig 65-77 se referenslista

KROKSHALLSTORGETS NYA FORMERDISKUSSION

13. Sittplatser;

Torget med sitt fantastiska läge är i stort behov av flertalet sittplatser. Närheten till tåg- och busstation gör att torget i viss mån kommer fungera som ett grönskande väntrum. Jag har försökt att skapa en viss rumslighet kring sittplatserna, de har alltid någon typ av vägg eller tak . Norberg-Schulz menar att det är tingen på platsen som avgör vilken atmosfär som där kommer råda. Jag vill att torget skall bjuda besökarna på sittplatser i många olika miljöer. Trotts att torget är litet finns det sittplatser i både sol och skugga, mitt ibland grönskan eller precis nere vid vattnet. Gemensamt för dessa små rum är att de alla har förskönande element kopplat till sig, det kan vara en vacker perennplantering eller en skir trädkrona.

14. Entrén mot gågatan och Röda kvarn;

Under analysen av torget stod det klart att platsen stod för sig själv, den samspelade inte med sin omgivning och drog snarare ner sitt kvarter än förskönade det. Söder om torget ligger den mycket vackra byggnaden som hyser kulturhuset Röda kvarn samt en butik och en restaurang. Ytan mellan Torget och kulturhuset är gågata och en mycket öppen yta. Det råder ett flöde på platsen och för mig stod det klart att jag vill låta de båda sidorna närma sig varandra. Jag har sneglat på piazzas kring medelhavet där uteserveringar fyller gatorna på sommarkvällarna och ville skapa en liknande atmosfär kring denna entré. Kastanjernas tankkronor skapar en tydlig gräns mot parken och kulturhuset utgör den andra, rummet har sina väggar det är bara att möblera det. Återigen igen använder jag mig av tingen på platsen för att skapa den härlig atmosfär. Jag har valt att placera två stora planteringsytor för större buske och perenner på var sin sida om den breda ingången samt placerat den nya serveringen så att dess uteservering kan leta sig ut mot gågatan. Marknivån kommer här vara en och den samma, lika så kommer det utgöras av samma material, allt för att knyta samman de båda sidorna.

15. Den nya serveringen;

Krokshallstorget med sin närhet till vattnet och sitt centrala läge i Borås är det den perfekta platsen för en servering av något slag. Den nya byggnad som jag planerat för är placerad precis vid åkanten, in under träden. Det är så klart en svår plats för en byggnation men jag ser så många fördelar med detta precisa läge. Byggnaden i sig lämnar jag till sakkunnig men dess uttryck har jag en klar bild av. Jag vill att byggnaden skall vara modern för att passa in i den nya arkitektur som Borås har kommit att stå för. Material som uppfattas som lätta och transparenta förespråkas och inslag som stora fönster och balkong är ett måste. Jag tror på spännande möten mellan material så som sten glas och vatten i en byggnad som denna. Att ta en fika eller äta en middag med utsikt över vattnet är en mycket fin upplevelse. Vidare fungerar träden som ett naturligt tak vilket gör att platsen känns mysig och ombonad. Att låta husfasaden hamna så nära trädstammarna möjliggör för vackra skuggspel och siluetter. Jag vill även att byggnaden skall fungera från alla håll, den skall inte ha en baksida. Att den skall ha öppningar både inifrån torget och utifrån gågatan ser jag som något mycket positivt och främjar flödet på platsen.

16. Entrén i sydväst;

Som jag tidigare nämnt har torget flera entréer, varav denna är den största och mest dominant. De flesta som idag rör sig på platsen kommer från eller är på väg till resecentrum. Deras väg förbi torget påverkas mycket av just denna entré, för att främja detta flöde skall en bred trappa leda fotgängarna in och igenom torget.

Mitt första intryck under analysen var att det befintliga gatuköket är det största problemet. Byggnaden är en koloss, som stoppar flödet och stjälar energi. Dess läge och utformning är helt fel för Krokshallstorgets kommande funktion. Det har tidigare legat byggnader, som var större än gatuköket på denna tomt. Ur ett historiskt perspektiv hade det varit spännande att återskapa gamla strukturer och gatumönster genom att bygga nya bostäder på tomten, likt det som tidigare fanns på platsen men problemet med en sådan förändring hade varit att platsen idag inte har samma funktion, som den en gång hade.

Efter min analys bestämde jag mig för att denna del av torget skulle utgöra huvudentrén till platsen och ligga i direkt linje med det formstarka och karakteristiska kyrktorn, som tornar upp sig i nordost. Att använda sig av siktlinjer som denna är ett måste när den ligger så perfekt placerad. Stadens klassiska rutnät, fint bevarat, talar ett tydligt språk. Dock har byggnader från senare tid haft svårt att finna sin plats i denna äldre struktur, vilket lett till att värden gått förlorade. Då vi förändrar våra städer är det viktigt att vi bejakar och tar fasta på platsen och de möjligheter den erbjuder. Krokshallstorget och kyrkan, med ån som ett levande mellanrum, har inte byggts med tanke på varandra men genom att riva gatuköket och anlägga en stor öppen trappa med tydlig riktning, skapas en koppling mellan de båda platserna och ger dem tyngd och mening. Norberg-Schulz menar att genius loci är att bygga i samförstånd med platsen och dess omgivning. Att lyssna in och att ta fasta på det som är platsens fulla potential är en nyckel till att skapa en plats i harmoni.

I min process kring trappan har jag funderat fram och tillbaks över om trappan skulle bli för dominant men kommit fram till att den storlek jag valt talar samma språk som husen i kvarteret och de stora kastanjerna intill. Höjdskillnaden är en meter, så trappan skapar inte någon större topografisk skillnad. Snarare gagnar den det flöde, som är så viktigt på platsen.

17. Staketet vid åkanten;

Det staket som finns längs åkanten idag är ett vackert smides staket. Detta vill jag återuppta och även använda på den nya bron och längs ån på nordöstra sidan av Viskan.

18. Belysningen på torget;

Stora delar av året är det ont om ljus, särskilt den tid då människor är lediga och rör sig i staden. Jag vill att torget skall vara en trivsamt plats att visat på under dygnets alla timmar och att det alltid skall kännas som en trygg plats. Till att börja med har torget fått en heltäckande parkbelysning för att skapa trevnad och motverka mörka hörn. Vidare har träden längs ån fått belysning på stammarna och upp i kronan. De äldsta och största träden har fått extra starka lampor för att nå riktigt högt på de knotiga gamla stammarna. Jag vill även sätta belysning under de broar som knyter samman platsen . De skulle göra stor skillnad och skapa en speciell vattenspegel.

ETT SISTA PENSELDRAG

Det är dags att knyta ihop säcken och avsluta detta arbete. Det har varit en spännande uppgift som har inneburit många timmars arbete och en hel del funderande och problemlösande. Att själv sätta upp mål, fundera ut vilken väg man vill vandra för att till slut nå målet är mycket tillfredsställande. Jag har trivts bra med att arbeta i detta format och jag har lärt mig mycket längs vägen.

När jag började detta projekt ville jag ge mig själv en möjlighet att arbeta på det sätt som jag vet passar mig bäst. Att förhålla mig fritt till ett akademiskt språk och formaliakrav har varit frigörande och gett mig en möjlighet att vara mer kreativ.

Jag ville jobba med ett projekt i vilket jag kunde använda och utveckla den kunskapsbank som jag byggt upp under min utbildning på Alnarp. Jag ville även ta tillfället i akt att lära mig dataprogram som arbetslivet kräver men som inte ingår i utbildningen. Detta har varit mycket roligt men också mycket tidskrävande. Jag är idag nöjd med mitt val då det arbete jag har utfört presenteras på ett bättre sätt och kommer mer till sin rätt.

Vidare ville jag arbeta med ett kundorienterat projekt, även det valet är jag mycket nöjd med idag. Det har tvingat mig att tänka till en extra gång och inte gå den enkla vägen. Jag har även fått en inblick i hur en kommun arbetar och planerar för sina gröna ytor och jag måste säga att jag tycker det är en mycket spännande sektor.

Den största prövningen under arbetets gång har varit att tydligt redogöra för hela min skapandeprocess. Detta har varit särskilt svårt då resultatet av analysen skall översättas till konkreta former i det slutgiltiga gestaltungsförslaget. Men att försöka visa hur den processen gick till har varit viktigt och givande för mig.

Jag har kommit att tycka mycket om Krokshallstorget och Borås stad under min process. Det har varit en spännande resa att återupptäcka sin hemstad ur ett helt nytt perspektiv. Jag har under min uppväxt sett Borås damma av sig sin trista stämpel som sliten industristad och klä sig i nya visionära och innovativa kläder. Detsamma hoppas jag skall bli verklighet på Krokshallstorget, att det gamla väveriet och torget skall ges den form platsen förtjänar och tillåtas fungera som en av Borås viktigaste entréer.

av: Rebecca Wårfors

REFERENSER

TRYCKTA KÄLLOR OCH LITTERATUR

Booth Norman K, 1983, *Basic elements of Landscape Arcitectural Design*, 2:a upplagan 1990, Long Grove, Waveland Press.

Dee Catherine, 2001, *Form and Fabric in Landscape Architecture a Visiual Introduction*, Oxford, Spon Press.

FGN.=Föreningen Gamla Norrbygårdepojkar, 1979, *Det gamla Borås -Från Norrbygårde till centrum*, 2:a upplagan, Borås, Centraltryckeriet AB.

Hansson, Hansson,2011, *Perenner -inspiration skötsel lexikon*, 3:a upplagan, Stockholm, Norstedt.

Hansson, Hansson,2010, *Gräs och Bambu -inspiration skötsel lexikon*, Stockholm, Norstedt.

Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB

Norberg-Schulz 1976, Fenomenet plats "I", *Arkitekturteorier*, första gången publicerad i Architectural Association Quarterly 8, Raster förlag.

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Borås stad A 2015, *Borås stad*, <http://www.boras.se> [hämtad 2015-11-01-2015-12-20]

Borås stad B (2015) (Kommunalledningskansliet), *Planprogram för del av centrum Krokshallsområdet*, P35/05, <http://www.boras.se/download/18.63fbc1fa126f45b1ad7800088458/Planprogram+del+av+centrum,+Krokshallsområdet.pdf>, [hämtad 2015-11-07]

NEDEFRA=Natural England and Department for Environment, Food & Rural Affairs (2014), *Landscape and seascape character assessments*, <https://www.gov.uk/guidance/landscape-and-seascape-character-assessments> [hämtad 2016-01-08]

Tönnersjös plantskola (2015), *Tönnersjös Trädguide* [broschyr], http://www.tonnertsjo.se/alla_trad.php, [hämtad 2015-12-02]

Walkin Josefine, Borås stad, 2015, Förtätad stad-fler invånare, Så klart borås, ht-2015, sid 6-7

SMHI, 2015,*Metrologiska observationer* [öppen data] <http://opendata-download-metobs.smhi.se/explore/>, [hämtad 2015-11-15]

BILDER

fig. 1: GADM, *Swedish map*, world map dataset: <http://www.gadm.org/>, [hämtad 2015-11.27 kl 12:15].

fig.2: Lantmäteriet, *Karta Borås tätort*, <ftp://download-open.lantmateriet.se/GSD-Sverige/Sverige/Sweref%2099%20TM/shape/> [hämtad 2015-11.27 kl 12:30].

fig. 3: Google maps, *Karta över Krokshallsområdet*, <https://www.google.se/maps/@57.7204124,12.9349462,1117m/data=!3m1!1e3>, [hämtad 2015-11.27 kl 12:40].

fig. 4: Google maps, *Karta över Krokshallstorget*, <https://www.google.se/maps/@57.7205098,12.9352869,140m/data=!3m1!1e3>, [hämtad 2015-11.27 kl 12:40].

fig. 5: Föreningen Gamla Norrbygårdepojkar, 1979, *Det gamla Borås -Från Norrbygårde till centrum*, 2:a upplagan, Borås, Centraltryckeriet AB., sid 13

fig. 6: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 4

fig. 7: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 41

fig. 8: Föreningen Gamla Norrbygårdepojkar, 1979, *Det gamla Borås -Från Norrbygårde till centrum*, 2:a upplagan, Borås, Centraltryckeriet AB., sid 13

fig. 9: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 97

fig. 10: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 15

fig. 11: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 27

fig. 12: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 55

fig. 13: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 34

fig. 14: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 45

fig. 15: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 49

fig. 16: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 99

fig. 17: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 127

fig. 18: Föreningen Gamla Norrbygårdepojkar, 1979, *Det gamla Borås -Från Norrbygårde till centrum*, 2:a upplagan, Borås, Centraltryckeriet AB., sid 115

fig. 19: Föreningen Gamla Norrbygårdepojkar, 1979, *Det gamla Borås -Från Norrbygårde till centrum*, 2:a upplagan, Borås, Centraltryckeriet AB., sid 115

fig. 20: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 79

fig. 21: Borås stadsarkiv(2015),*Bildarkivet*, <http://148.160.19.217/StadsarkivetBildarkiv/public/SearchResult.aspx> [hämtad 2015-12-02]

fig. 22: Borås stadsarkiv (2015),*Bildarkivet*,<http://148.160.19.217/>

REFERENSER

StadsarkivetBildarkiv/public/SearchResult.aspx [hämtad 2015-12-02]
fig. 23: Borås stadsarkiv (2015), *Bildarkivet*, <http://148.160.19.217/StadsarkivetBildarkiv/public/SearchResult.aspx> [hämtad 2015-12-02]
fig. 24: Borås stadsarkiv (2015), *Bildarkivet*, <http://148.160.19.217/StadsarkivetBildarkiv/public/SearchResult.aspx> [hämtad 2015-12-02]
fig. 25: Häggström, Sjöberg, Hjelm, 2004, *Historien om Borås stadsbebyggelse*, Borås, Dahlins Truckeri AB, sid 156

KOLLAGE sid: 14 fig. 26-37:

 fig. 26: Borås stad 2015, *Utsikt från Veksjöberget*, <http://www.boras.se/kategorisidor/kulturochfritid/kulturochfritid/friluftsliv/digitalfriluftsguide/borasdigitalafriluftsguide/sparochleder/bredaredsif130km.4.7c6a396113aac85f704800015489.html>, [hämtad 2015-11-22]

 fig. 27: Borås stad 2015, Ladugård vid torpet Vaselid, <http://www.boras.se/kategorisidor/kulturochfritid/kulturochfritid/friluftsliv/digitalfriluftsguide/borasdigitalafriluftsguide/sparochleder/bredaredsif130km.4.7c6a396113aac85f704800015489.html>, [hämtad 2015-11-22]

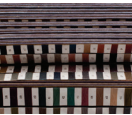

 fig. 28: Anna Sigge, bild, <http://textilmuseet.se/samlingar.4.1a969d8142eea09a2980002028.html>, 28/11 2015 kl11:20

 fig. 29: Annika Cross, Jan_TFC_fasad, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0e/Jan_TFC_fasad.jpg, 29/11 10:00.

 fig. 30: Anna Sigge, bild, <http://textilmuseet.se/besokmuseet.4.1a969d8142eea09a2980001182.html>, 28/11 2015 kl11:25

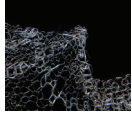
 fig. 31: Ann Sigge, bild, <http://textilmuseet.se/ommuseet.4.1a969d8142eea09a2980001322.html>, 28/11 2015 kl11:15

 fig.32: Borås stad, Orangeriet, <http://www.boras.se/startsidanslankar/aktuellt/aktuellt/orangeriet.4.329c7658145b7f8f472b6733.html>, 29/11 2015 kl 12:30

 fig.33: Borås energi och miljö, Ackumulatorranken, http://www.borasem.se/images/18.33319df2134652f290a80007676/1390338324665/BEM_ryaverket_3.jpg, 27/11 2015 15.10

 fig.34: Pripellino arkitekter AB, bild, http://www.borasem.se/images/18.33319df2134652f290a80007676/1390338324665/BEM_ryaverket_3.jpg, 27/11 2015 15.10

 fig. 35: Jaime Rojo, Inti. No Limit 2015. Boras, Sweden. September 2015, <http://images.huffingtonpost.com/2014-09-17-brooklynstreetartsimpleAndersKihlborassweden0914web.jpg>, 27/11 2015 15.00.

 fig. 36: Bengt Oberger, Ute, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/09/Charlotte_Gyllenhammar_Ute_01.JPG, 29/11 2015 10:00

 fig. 37: Jaime Rojo, Inti. No Limit 2015. Boras, Sweden. September 2015, http://www.huffingtonpost.com/jaime-rojo-stein-harrington/no-limit-street-art-festival-sweden_b_8140684.html, 27/11 2015 15.00

fig. 38: Borås kommun, Vission; staden vid viskan, <https://www.boras.se/download/18.82f0a312665003f0d800019664/1390353603232/Underlag++till+Öp+06+-+Staden+vid+Viskan.pdf>, 27/11 2015 kl. 22.12.

fig. 39: Borås kommun, Boende, miljö trafik -grönområdesplan, <http://karta.boras.se/webb/#0&1;0&2&118270;6400355&-1&&>, 30/11 2015 kl.12:00.

fig. 40: Borås kommun, Boende, miljö trafik -buller från järnvägstrafik, <http://karta.boras.se/webb/#0&1;0&2&118270;6400355&-1&172,175&>, 30/11 2015 kl.12:05.

fig. 41: Borås kommun, Boende, miljö trafik -buller från vägtrafik, <http://karta.boras.se/webb/#0&1;0&2&117556;6400161&-1&196&>, 30/11 2015 kl.12:10.

KOLLAGE sid. 30 fig 42 -50

 fig. 42: Damast, Gåsögon med olika sv:inslag, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Väv,_Gåsögon.jpg?uselang=sv, 21/12 kl 20:50

 fig. 43: Rebecca Wårfors, foto 1, 2015-11-20

 fig. 44: Rebecca Wårfors, foto 2, 2015-11-20

 fig. 45: Borås kommun, Vission; staden vid viskan, <https://www.boras.se/download/18.82f0a312665003f0d800019664/1390353603232/Underlag++till+Öp+06+-+Staden+vid+Viskan.pdf>, 27/11 2015 kl. 22.12.

 fig. 46: Silberfuchs, 277 image, https://pixabay.com/p-571973/?no_redirect, 21/12 kl 20:20

 fig. 47: Holger Ellgaard, Höghuset "Lusten" och Hornsbergs strandpromenad i januari 2012, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kvarteret_Lusten_2012ac.jpg?uselang=sv, 21/12 kl 20:40

 fig. 48: Rebecca Wårfors, foto 3, 2015-11-20

 fig. 49: https://pixabay.com/static/uploads/photo/2013/03/13/23/42/bench-93325_960_720.jpg, 21/12 kl 20:00

 fig. 50: Rebecca Wårfors, foto 4, 2015-11-20

REFERENSER

KOLLAGE sid 31 fig 51-59

fig 51. Stevebidmead, 946 image, <https://pixabay.com/en/trafalgar-square-chess-black-white-346505/> 52: 16/12 kl 15.00

fig. 52: Leo Reynolds, OBUT Pétanque boule, <https://www.flickr.com/photos/lwr/2261915317/>, 16/12 15.00

fig. 53: Tony Spencer, Piet Oudolf Garden: Grass Days 2009, <https://www.flickr.com/photos/43560604@N03/4173064511/>, 21/12 kl. 22:45

fig. 54: Rebecca Wårfors, foto 5, 2015-11-20

fig. 55: MikaelLindmark, Rådhusparken i Umeå, mot Umeälven, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rådhusparken-Umeälven-2015-09-03.jpg>, 16/12 kl 15.00

fig. 56: Mark Sehnert , A picture taken from the top of the Torre del Magnia of the Campo in Siena , https://pixabay.com/static/uploads/photo/2014/09/21/13/52/siena-455089_960_720.jpg, 21/12 kl. 22:45

fig. 57: Rebecca Wårfors, foto 6, 2015-11-20

fig. 58: Peter Heeling , Prunus Groningen |Source=self-made |Date= May 2006 , https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a2/Prunus_kapteynlaan.jpg/640px-Prunus_kapteynlaan.jpg, 21/12 kl. 23:00

fig. 59: WSunset on Piazza San Marco, <https://www.flickr.com/photos/pictruer/5640071810/>, 21/12 kl. 22:45

KOLLAGE sid 46 fig 60-64

fig 60: Hansson 2010 och Tom Potterfield, Carex, <https://www.flickr.com/photos/tgpotterfield/12190666504/in/photolist-6NW5pH-jzemGM-jzeCKP-jzgs85-jzfmrf-wK1rmh-nPrsxm-BM184a-yV4YmR/lightbox/>, 28/12 2015 kl. 11.25

fig 61: Hansson 2010 och Jay Sturner, Carex muskingumensis, <https://flic.kr/p/8gSHte>, 28/12 2015 kl. 13.00

fig 62: Hansson 2011 och Superior National Forest, Calla_palustris_6, <https://flic.kr/p/8LtJf7>, 28/12 2015 kl. 14.30

fig 63: Hansson 2011 och Bas Kers (NL), Caltha palustris ssp. palustris (Marsh Marigold / Gewone dotterbloem) 0187, <https://flic.kr/p/67xqsX>, 28/12 2015 kl. 14.45

fig 64: Hansson 2011 och Hidetsugu Tonomura, <https://flic.kr/p/4LjexD>, 28/12 2015 kl. 14. 50

KOLLAGE sid 47 fig 65-75

fig 65: Hansson 2010 och Steven Severinghaus , Morning Crossings , <https://flic.kr/p/pyYzcZ>, 28/12 2015 kl. 11.23

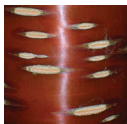

fig 66: Tönnersjös plantskola (2015) [broschyr] och Roger Griffith, Prunus serrula and bark lenticels, , https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prunus_serrula_bark_lenticels,_Dawyck_Botanic_Gardens.JPG, 16/12 2015 16.00

fig 67: Hansson 2010 och Elke Freese, Molinia caerulea, Moorstandort, Nordwestdeutschland, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Molinia.jpg>, 28/12 2015 kl. 13.00

fig 68: Hansson 2011 och No machine-readable author provided. Bogdan assumed (based on copyright claims), Eryngium planum, Eryngium planum, 28/12 2015 kl. 13.10

fig 69: Hansson 2010 och K M, Chinese Silver Grass - Miscanthus sinensis 141018, <https://flic.kr/p/zoNJXo>, 28/12 2015 kl. 13.20

fig 70: Hansson 2011 och Thayne Tuason, Veratrum californicum var. californicum, <https://flic.kr/p/etLheZ>, 16/12 2015 kl. 16.10

fig 71: Tönnersjös plantskola (2015) [broschyr] och Sten Porse, Amelanchier spicata: Flowers, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Amelanchier-spicata-flowers.jpg?uselang=sv>, 16/12 2015 kl. 15.00

fig 72: Hansson 2011 och jacinta lluch valero, Viudita silvestre * Boule de picots, <https://www.flickr.com/photos/70626035@N00/15320263657/in/photolist-pkNmCR/>, 28/12 2015 kl. 14:50

fig 73: Hansson 2011 och Jean-Pol Grandmont, Lammöron, [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:0_Stachys_byzantina_-_Yvoire_\(2\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:0_Stachys_byzantina_-_Yvoire_(2).JPG), 28/12 2015 kl. 16:00

fig 74: Hansson 2010 och Daderot, Sporobolus heterolepis. Botanical specimen in the Denver Botanic Gardens, 1007 York Street, Denver, Colorado, USA., Sporobolus heterolepis. Botanical specimen in the Denver Botanic Gardens, 1007 York Street, Denver, Colorado, USA, 28/12 2015 kl. 14.00

fig 75: Hansson 2011 och Bob Gutowski, Iris germanica var. florentina, <https://www.flickr.com/photos/versicolor/442527595/in/photolist-bAakvd-6vr4cX-F7538-JP9DL-JP9Eb>, 28/12 2015 14:50